

PRACOVNÍ NESCHOPNOST PRO NEMOC A ÚRAZ V ČESKÉ REPUBLICE

za rok 2017

Lidé a společnost

Praha, 31. 5. 2018

Kód publikace: 260004-17

Č. j.: CSU-1536/2018-63

Pořadové číslo v roce: 2

Zpracoval: Odbor statistik rozvoje společnosti

Ředitel odboru: Ing. Martin Mana

Kontaktní osoba: Ing. Jana Kostková, e-mail: jana.kostkova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Úvod	4
2. Legislativní úprava nemocenského pojištění	5
3. Metodická část, zdroje dat	7
4. Analytická část	10
4.1. Nemocensky pojištěné osoby	10
4.2. Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti	12
4.2.1. Počet případů dočasné pracovní neschopnosti	13
4.2.2. Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti	19
4.2.3. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav práce neschopných	25
4.3. Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti	29
4.4. Výdaje na nemocenské	33
4.5. Pracovní úrazy	35
4.6. Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)	38
4.7. Závěrečné shrnutí	43
5. Použité zkratky a značky	45
6. Tabulková část	46

1. Úvod

Publikace **Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v České republice za rok 2017** přináší základní údaje o dočasné pracovní neschopnosti obyvatel ČR z důvodu nemoci či úrazu v roce 2017 a u vybraných ukazatelů jejich vývoj v delší časové řadě.

Údaje o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz vycházejí ze společného zpracování dat **České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ)** a **Českého statistického úřadu (ČSÚ)** a jsou publikována vždy za 1. pololetí (v termínu 31. 10. sledovaného roku) a v kumulaci za celý rok (v termínu 31. 5. následujícího roku)¹.

Publikace nabízí zejména údaje o **nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz** a související ukazatele – průměrný počet nemocensky pojištěných osob, počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 nemocensky pojištěných osob, počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti, průměrnou délku trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, průměrné procento pracovní neschopnosti, průměrný denní stav práce neschopných, počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než tři dny. Předkládané ukazatele jsou k dispozici v třídění podle sídla (do úrovně krajů a okresů dle klasifikace CZ-NUTS), velikosti (dle počtu zaměstnanců) a převažující ekonomické činnosti (do úrovně sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) zaměstnavatele osob nemocensky pojištěných. Členění do krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Publikace je členěna na textovou a tabulkovou část.

Textová část obsahuje stručné seznámení s legislativní úpravou nemocenského pojištění vč. významných legislativních změn ovlivňujících podstatným způsobem vývoj ukazatelů pracovní neschopnosti, dále pak metodickou část s popisem metodiky zpracování dat dočasné pracovní neschopnosti prostřednictvím systémů ČSSZ a ČSÚ a výčtem dalších možných zdrojů dat v oblasti statistiky nemocnosti a úrazovosti. Analytická část nabízí rozbor vývoje a intenzity základních ukazatelů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR vč. definice sledovaných indikátorů. Je doplněna i daty z jiných dostupných zdrojů (ČSSZ, ÚZIS ČR, SÚIP, Eurostat), které nabízejí doplňující pohled na tuto oblast statistiky.

Tabulková část publikace obsahuje datové výstupy ze zpracování **nově hlášených** případů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v členění dle:

- krajů a okresů ČR (dle klasifikace CZ-NUTS),
- převažující ekonomické činnosti (na úrovni sekcí či oddílů CZ-NACE),
- velikosti podniku (dle počtu zaměstnanců),
- pohlaví nemocensky pojištěných osob,
- postavení v zaměstnání nemocensky pojištěných osob (zaměstnanci, OSVČ).

Tabulková část dále obsahuje data o pracovní úrazovosti s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny v členění dle krajů ČR, se samostatným výstupem o pracovní úrazovosti mladistvých (tj. nemocensky pojištěných osob do 18 let).

V některých tabulkách se může vyskytnout, že součet dílčích hodnot, zejména u průměrných a relativních ukazatelů, nemusí vlivem jejich zaokrouhlení plně odpovídat uvedené celkové hodnotě ukazatele.

¹ Publikaci s daty za 1. pololetí roku 2017 lze nalézt na <https://www.czso.cz/csu/czso/pracovni-neschopnost-pro-nemoc-a-uraz-v-ceske-republice-za-1-pol-2017>

2. Legislativní úprava nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno **zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění**, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zákon o nemocenském pojištění“). Jde o komplexní úpravu nemocenského pojištění, která zahrnuje jak okruh osob účastných nemocenského pojištění, jejich nároky z tohoto pojištění a stanovení výše poskytovaných dávek, posuzování zdravotního stavu pro účely nemocenského pojištění, tak organizační uspořádání nemocenského pojištění, jakož i řízení v tomto pojištění.

K oblasti nemocenského pojištění se kromě zákona o nemocenském pojištění dále vztahují následující právní předpisy:

- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (upravuje pojistné na nemocenské pojištění),
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (upravuje náhradu mzdy nebo platu při pracovní neschopnosti),
- nařízení vlády č. 325/2016 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2015, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2015, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2017 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2017 a o zvýšení důchodů v roce 2017
- sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. 343/2016 Sb., kterým se vyhlašuje pro účely nemocenského pojištění výše redukčních hranic pro úpravu denního vyměřovacího základu platných v roce 2017.

Účast na nemocenském pojištění

Nemocenského pojištění jsou účastni **zaměstnanci** (bližší určení viz § 5 zákona o nemocenském pojištění) a **osoby samostatně výdělečně činné** (dále též „OSVČ“). Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od OSVČ, jejichž nemocenské pojištění zůstává dobrovolné.

Povinná účast na nemocenském pojištění vzniká u zaměstnance (s výjimkou zaměstnance činného na základě dohody o provedení práce), pokud splňuje podmínky stanovené zákonem o nemocenském pojištění. Jedná se o dvě základní podmínky, a to o:

- **výkon práce** na území České republiky (dále též „ČR“) v zaměstnání vykonávaném v pracovněprávním či pracovním vztahu, který může účast na nemocenském pojištění založit,
- **minimální výši sjednaného příjmu** (jedná se o tzv. rozhodný příjem, jehož hranice byla od 1. 1. 2009 stanovena na 2 000 Kč, od 1. 1. 2012 se zvýšila na částku **2 500 Kč**).

U zaměstnance činného na základě **dohody o provedení práce** vzniká povinná účast na nemocenském pojištění, pokud splňuje dvě podmínky, a to:

- výkon práce na území ČR a
- v kalendářním měsíci, v němž dohoda o provedení práce trvá, dosáhl započitatelného příjmu v částce vyšší než 10 000 Kč.

Účast OSVČ na nemocenském pojištění vzniká na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění.

Další informace k účasti na nemocenském pojištění získáte na adrese: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/ucast-na-pojisteni/> a na adrese <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/ucast-na-pojisteni/nemocenske-pojisteni-osvc.htm>.

Nemocenské

Zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má nárok na **nemocenské od 15. kalendářního dne** trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtu předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). OSVČ však pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění OSVČ alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Po dobu **prvních 14 kalendářních dnů** je zaměstnanec (nikoli OSVČ), kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, zabezpečen **náhradou mzdy nebo platu**, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Tato náhrada náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti **od 4. pracovního dne** (při karanténě od prvního pracovního dne). Náhrada nepřísluší za prvé 3 pracovní dny od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (tzv. karenční doba).

Poživateli starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény) po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost.

Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. **ochranné lhůtě**. Účelem ochranné lhůty je zajistit bývalého zaměstnance po stanovenou dobu po skončení pojištění pro případ vzniku sociální události (dočasné pracovní neschopnosti) dříve, než opět nastoupí další zaměstnání. Ochranná lhůta v případě uplatňování nároku na nemocenské činí **7 kalendářních dnů** ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění.

Výpočet nemocenského

Nemocenské se počítá z denního vyměřovacího základu, který se zjistí tak, že započitatelný příjem zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla dočasná pracovní neschopnost) se dělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na toto rozhodné období. Takto stanovený průměrný denní příjem se upravuje (redukuje) pomocí tří redukčních hranic na denní vyměřovací základ.

Výši tří **redukčních hranic** platných od 1. ledna kalendářního roku vyhlašuje Ministerstvo práce a sociálních věcí formou Sdělení ve Sbírce zákonů.

V roce 2017 činila 1. redukční hranice 942 Kč, 2. redukční hranice 1 412 Kč, 3. redukční hranice 2 824 Kč.

Redukce se provede tak, že se započte

- do první redukční hranice **90 %** denního vyměřovacího základu,
- z části denního vyměřovacího základu mezi první a druhou redukční hranicí se započte **60 %**,
- z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte **30 %**,
- k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlédne.

Výše **nemocenského** pak činí **60 %** denního vyměřovacího základu od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Další informace k nemocenskému pojištění naleznete na adrese <http://www.mpsv.cz/cs/7>.

Nejvýznamnější legislativní změny v oblasti nemocenského pojištění

Dlouhodobý vývoj dočasné pracovní neschopnosti je významně ovlivňován legislativními změnami, týkajícími se výši dávek nemocenského pojištění a počátku jejich poskytování. Nejdůležitější legislativní změny, které byly přijaté v systému nemocenského pojištění v období posledních dvou desetiletí a které významným způsobem ovlivňují i srovnatelnost dat zdravotnické statistiky, jsou následující:

- V roce 1999 byl zaveden systém redukčních hranic pro stanovení výše nemocenského a jejich pravidelná valorizace.
- S účinností od 1. 1. 2004 bylo prodlouženo rozhodné období pro zjištění denního vyměřovacího základu z kalendářního čtvrtletí na 12 kalendářních měsíců.
- V rámci stabilizace veřejných rozpočtů byla s účinností od 1. 1. 2008 zavedena karenční doba pro poskytování nemocenského, tzn. neposkytování nemocenských dávek za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti (toto opatření bylo nálezem Ústavního soudu zrušeno s účinností od 30. 6. 2008); dále byla zkrácena ochranná lhůta ze 42 kalendářních dnů na 7 kalendářních dnů.
- S účinností od 1. 9. 2008 byla snížena sazba pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti z 60 % na 25 %.
- Dnem **1. 1. 2009** nabyl účinnosti nový zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb., který zejména přenesl provádění nemocenského pojištění z tzv. velkých organizací (s více než 25 zaměstnanci) na orgány nemocenského pojištění (ČSSZ a OSSZ), posílil ochranné prvky proti zneužívání systému (karenční doba, náhrada mzdy), zvýšil počet redukčních hranic pro výpočet denního vyměřovacího základu z dvou na tři, zainteresoval zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců (náhrada mzdy za prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti).
- Od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2013 začíná podpůrná doba u nemocenského až 22. kalendářním dnem trvání dočasné pracovní neschopnosti, v období prvních 21 kalendářních dnů poskytuje zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy nebo platu podle zákoníku práce.
- Od 1. 1. 2012 byl novelou zákoníku práce a zákona o nemocenském pojištění rozšířen okruh nemocensky pojištěných osob o zaměstnance činné na základě dohody o provedení práce při započitatelném příjmu vyšším než 10 tis. Kč v kalendářním měsíci.
- Od 1. 1. 2014 byla ukončena platnost přechodného ustanovení o délce poskytování náhrady mzdy nebo platu; nárok na nemocenské tedy vzniká od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.
- V roce 2016 dochází k významné změně ve stanovení místní příslušnosti zaměstnavatelů k OSSZ, která se již nemusí řídit pouze sídlem zaměstnavatele.

3. Metodická část, zdroje dat

Základní časové řady statistik dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR jsou sledovány Českým statistickým úřadem již od roku 1963. Do roku 2011 byly statistické údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zjišťovány prostřednictvím státního statistického výkazu Nem Úr 1-02. V důsledku snižování administrativní náročnosti a zátěže zpravodajských jednotek byl Výkaz o pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz Nem Úr 1-02 nahrazen údaji dostupnými z administrativních zdrojů.

Počínaje rokem 2012, zajišťuje Český statistický úřad na základě smluvního ujednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Českou správou sociálního zabezpečení údaje pro statistiku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz zpracováním dat z administrativního zdroje Informačního systému ČSSZ.

Z důvodu změny metodiky a odlišného sběru a zpracování dat nejsou data od roku 2012 plně srovnatelná s údaji za předchozí období.

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této publikace jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím formuláře „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. „neschopenka“), který vyplňuje ošetřující lékař. Jsou tak evidována veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob. Administrativní data Informačního systému ČSSZ obsahují údaje za všechny zaměstnance, ať již zaměstnané právnickou či fyzickou osobou² i data za osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Zaměstnanci jsou povinně účastni nemocenského pojištění, na rozdíl od OSVČ, jejichž nemocenské pojištění zůstává dobrovolné.

Česká správa sociálního zabezpečení za účelem zajištění statistiky dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz poskytuje Českému statistickému úřadu datové soubory administrativních agregovaných dat o **nově hlášených případech** dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ, které jsou na ČSÚ dále zpracovány a doplněny s využitím informací z Registru ekonomických subjektů.

Dočasná pracovní neschopnost je stav člověka, který je lékařem ze zdravotních důvodů dočasně uznán neschopným k výkonu svého dosavadního zaměstnání. Ošetřující lékař zdůvodní dočasnou pracovní neschopnost uvedením jedné z následujících kategorií na formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“:

- **nemoc** – za případy dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc jsou považovány všechny případy nemoci a úrazy podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10). Kategorie nemoc zahrnuje kromě nemocí též úrazy, které nejsou lékařem, který vyplňuje formulář Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti, vyhodnocené jako pracovní úraz či ostatní úraz (poškození zdraví, na jehož následky je postižený v dočasné pracovní neschopnosti).
- **pracovní úrazy** – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).
- **ostatní úrazy** – za ostatní úrazy jsou považovány případy poškození zdraví, na jehož následky je postižený v dočasné pracovní neschopnosti, které však lékařem nebyly vyhodnoceny jako pracovní úraz.

Výstupem zpracování dat Českým statistickým úřadem jsou následující statistické **ukazatele**:

- **průměrný počet nemocensky pojištěných osob** – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona o nemocenském pojištění. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace (dále též „příslušníci a vojáci“). V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovních právních vztahů;
- **průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých** – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších než 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů);

² V údajích ČSSZ nejsou zahrnuti příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace a vojáci z povolání (§ 5 písm. a) bod 2 zákona č. 187/2006 Sb.).

- **počet pracovně právních pojistných vztahů** – ukazatel udává celkový počet pojistných vztahů nemocensky pojištěných osob, které byly alespoň 1 den vykazovaného období nemocensky pojištěné u daného zaměstnavatele. U zaměstnanců právnických osob a zaměstnanců fyzických osob se započítávají pojistné vztahy všech zaměstnanců nemocensky pojištěných dle § 5 zákona o nemocenském pojištění a účastných pojištění dle § 6 až 10 tohoto zákona (zahrnuje i osoby pobírající dávku ošetrovné, peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a osoby vykonávající zaměstnání malého rozsahu). Nejsou započtení příslušníci a vojáci. V případě více pojistných vztahů jedné osoby na dané mzdové účtárně se započtou všechny takové pojistné vztahy. Pokud se však pojistné vztahy shodného druhu jedné osoby u jednoho zaměstnavatele překrývají nebo navazují bez mezery je jejich sjednocení považováno za jeden pojistný vztah;
- **počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob;
- **počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců** – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob;
- **počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištěni zaměstnanci práce neschopni z příčin uvedených ve formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů;
- **průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech** – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti;
- **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** – ukazatel udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají). Vyjadřuje podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti na celkovém kalendářním fondu pojištěnců ve sledovaném období (roce) vyjádřený v procentech;
- **průměrný denní stav práce neschopných** – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti;
- **pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny** – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Data o nově hlášených případech dočasné pracovní neschopnosti a související ukazatele, jsou ČSÚ dále zpracovány v členění podle **pohlaví**, **sídla** (do úrovně krajů a okresů dle klasifikace CZ-NUTS), **velikosti** (dle počtu zaměstnanců) a **převažující ekonomické činnosti** (do úrovně sekcí a oddílů odvětvové klasifikace CZ-NACE) **zaměstnavatele** osob nemocensky pojištěných. Rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Kromě statistiky nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zpracovávané ČSÚ jsou z evidence ČSSZ zpracovávány a publikovány také údaje o ukončených případech pracovní neschopnosti, které zpracovává Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR), viz <http://www.uzis.cz/category/tematicke-rady/zdravotnicka-statistika/pracovni-neschopnost>.

Obdobné statistiky ukončených případů pracovní neschopnosti sleduje a zpracovává přímo i Česká správa sociálního zabezpečení, viz <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/nemocenska-statistika/>.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů dočasné neschopnosti, které zajišťuje a zpracovává ČSÚ, zaznamenává a zjišťuje ÚZIS ČR dočasné pracovní neschopnosti z dat ČSSZ pouze pro případy ukončené ve sledovaném roce. Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti mezi oběma zdroji jsou dány odlišnou metodikou sběru dat.

ÚZIS ČR i ČSSZ však nabízí ve svých statistikách jiné třídění publikovaných dat než ČSÚ, a to zejména podle věku práce neschopných a podle příčin pracovní neschopnosti. Pro zpestření pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z uvedených zdrojů využita i v této publikaci.

Vzhledem k výše uvedenému přechodu ze sběru dat prostřednictvím výkazu ČSÚ na administrativní zdroj Informačního systému ČSSZ v roce 2012 však nejsou některé dříve sledované ukazatele od roku 2012 ČSÚ dále zjišťovány. Tyto ukazatele však lze nalézt ve výstupech následujících administrativních zdrojů a dat z registrů:

- *Náklady na závodní preventivní péči* – ukazatel je od roku 2012 zařazen do statistického zjišťování ČSÚ v rámci výkazu ÚNP 4-01;
- *Náhrady a přírázky hrazené zaměstnavatelem za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání* – údaje jsou dostupné ze standardních sestav Ministerstva financí ČR (MF);
- *Kategorizace prací dle míry rizika* – statistická evidence prací dle míry rizika je od roku 2012 zajišťována Registrem kategorizace prací (IS KaPr);
- *Smrtelná pracovní úrazovost* – data jsou pravidelně uveřejňována v analýze Výzkumného ústavu bezpečnosti práce (VÚBP) a Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) s názvem „Analýza smrtelné pracovní úrazovosti v České republice“;
- *Nemoci z povolání* – data jsou pravidelně uveřejňována v analýze Státního zdravotního ústavu (SZÚ) „Nemoci z povolání v České republice“.

4. Analytická část

4.1. Nemocensky pojištěné osoby

Základním ukazatelem, ke kterému se vztahují údaje o pracovní neschopnosti, je ukazatel průměrného počtu nemocensky pojištěných osob.

Průměrný počet nemocensky pojištěných osob – ukazatel udává průměrný počet osob, které jsou povinně či dobrovolně nemocensky pojištěné podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje všechny osoby, které byly alespoň po jeden den vykazovaného období nemocensky pojištěné. Do průměrného počtu nemocensky pojištěných nejsou započtení vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Vězeňské služby ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

V případě více překrývajících se pojistných vztahů pojištěnce v rámci jednoho zaměstnavatele a jedné mzdové účtárny se započítává pojištěnec pouze jedenkrát. V ostatních případech je pojištěnec započítáván tolikrát, kolik má pracovní právních pojistných vztahů.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrný počet nemocensky pojištěných osob} = \frac{\text{počet dní nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných osob ve vykazovaném období}}{\text{počet kalendářních dní ve vykazovaném období}}$$

Průměrný počet nemocensky pojištěných za rok 2017 činil celkem 4 671,8 tis. osob, z čehož 50,7 % tvořili muži a 49,3 % ženy. Oproti roku 2016 průměrný počet pojištěnců vzrostl o 2,2 %, tj. o 100,5 tis. osob. Průměrný počet nemocensky pojištěných mužů meziročně stoupl z 2 328,5 tis. osob na 2 370,0 tis. osob (tj. o 1,8 %). Meziroční nárůst průměrného počtu nemocensky pojištěných žen byl výraznější než u mužů, a to z 2 242,8 tis. osob na 2 301,8 tis. osob (tj. o 2,6 %).

Průměrný počet dobrovolně nemocensky pojištěných osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) v roce 2017 činil 89,7 tis. osob. Z tohoto počtu bylo 60,5 % mužů a 39,5 % žen.

Zatímco počet nemocensky pojištěných zaměstnanců v posledních pěti letech postupně roste, u dobrovolně nemocensky pojištěných OSVČ klesající tendenci vystřídal v posledních třech letech stagnace počtu pojištěnců.

Celkový průměrný počet nemocensky pojištěných osob se v posledním desetiletí zvýšil o 74,8 tis. osob (tj. o 1,6 %), z toho počet mužů klesl o 65,1 tis. osob, naopak počet žen stoupl o 139,9 tis. osob.

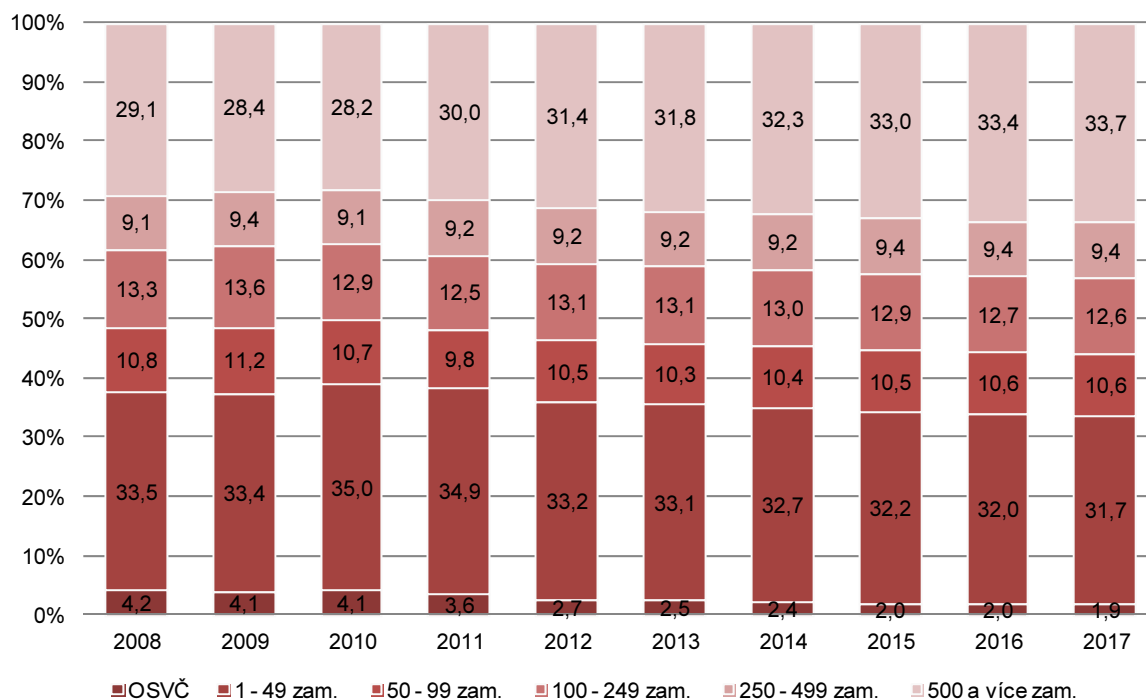
Nejvyšší průměrný počet nemocensky pojištěných v roce 2017 hlásí hl. m. Praha, a to 1 261,2 tis. osob, což představuje 27% podíl na republikové hodnotě. Tento vysoký podíl je zapříčiněn zejména skutečností, že data v krajském třídění jsou zpracována podle sídla zaměstnavatele, resp. jeho mzdové účtárny, a není výjimkou, že velký počet firem má své sídlo v Praze a působí v jiných regionech či dokonce republikově. Svou roli zde bezesporu sehrála i dojíždka Středočechů za prací do hlavního města, o čemž svědčí až čtvrtá příčka Středočeského kraje s 439,9 tis. nemocensky pojištěných osob (9,4% podíl). Druhé a třetí místo obsadily Jihomoravský kraj s 494,5 tis. pojištěnců (10,6% podíl) a Moravskoslezský kraj s 468,7 tis. pojištěnců (10% podíl).

Nejvíce nemocensky pojištěných osob měli v roce 2017 zaměstnavatelé s 500 a více zaměstnanci – 1 576,1 tis. osob (33,7% podíl na republikové hodnotě), následováni zaměstnavateli s 1 – 49 zaměstnanci – 1 482,3 tis. pojištěnců (31,7% podíl).

Tab. 1.1 – Nemocensky pojištěné osoby v letech 2007 – 2017 (v tis. osobách)

Rok	Průměrný počet nemocensky pojištěných osob (v tis.)								
	Celkem	z toho		Celkem zaměstnanci	z toho		Celkem OSVČ	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	4 597,0	2 435,1	2 161,9	4 390,0	2 294,0	2 096,0	207,0	141,1	65,9
2008	4 572,4	2 423,8	2 148,6	4 381,0	2 293,0	2 088,0	191,4	130,8	60,7
2009	4 253,1	2 234,1	2 019,0	4 079,2	2 121,5	1 957,7	173,9	112,6	61,3
2010	4 311,0	2 234,1	2 076,8	4 132,8	2 121,9	2 010,9	178,2	112,2	66,0
2011	4 211,5	2 148,4	2 063,2	4 061,8	2 053,8	2 008,0	149,7	94,6	55,2
2012	4 471,9	2 281,4	2 190,5	4 366,2	2 216,3	2 149,9	105,7	65,1	40,6
2013	4 440,3	2 260,7	2 179,6	4 331,2	2 194,2	2 136,9	109,2	66,5	42,7
2014	4 464,1	2 272,9	2 191,2	4 358,3	2 207,8	2 150,6	105,7	65,1	40,6
2015	4 507,0	2 301,3	2 205,7	4 417,6	2 252,8	2 164,8	89,4	48,5	40,9
2016	4 571,3	2 328,5	2 242,8	4 481,8	2 273,5	2 208,3	89,5	55,0	34,5
2017	4 671,8	2 370,0	2 301,8	4 582,2	2 315,8	2 266,4	89,7	54,2	35,4

Zdroj: ČSÚ

Graf 1.1 – Struktura nemocensky pojištěných osob podle velikosti podniku v letech 2008 – 2017 (v %)

Zdroj: ČSÚ

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých – ukazatel udává průměrný počet nemocensky pojištěných osob mladších než 18 let (viz § 350 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Způsob výpočtu:

Průměrný počet nemocensky pojištěných mladistvých = počet dní nemocenského pojištění jednotlivých pojištěných mladistvých ve vykazovaném období / počet kalendářních dní ve vykazovaném období.

Počet mladistvých (tj. nemocensky pojištěných osob do 18 let) na celkovém počtu nemocensky pojištěných meziročně vzrostl z 8,8 tis. osob v roce 2016 na 11,0 tis. osob v roce 2017 a jejich podíl na celkovém počtu nemocensky pojištěných se meziročně zvýšil z 0,19 % na 0,24 % (tj. o 0,05 p. b.).

4.2. Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti

Vstupním zdrojem a podkladem pro zpracování dat této kapitoly jsou údaje o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz nahlášené České správě sociálního zabezpečení prostřednictvím formuláře „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“ (tzv. „neschopenka“), který vyplňuje ošetřující lékař. Jsou tak podchycena veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob. Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti jsou evidovány na základě **hlášení o vzniku** pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Česká správa sociálního zabezpečení za účelem zajištění statistiky dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz poskytuje Českému statistickému úřadu datové soubory administrativních agregovaných

dat o **nově hlášených případech** dočasné pracovní neschopnosti zaměstnanců a OSVČ, které jsou na ČSÚ dále zpracovány a doplněny s využitím informací z Registru ekonomických subjektů.

4.2.1. Počet případů dočasné pracovní neschopnosti

Četnost výskytu dočasné pracovní neschopnosti odráží ukazatel počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti. Tento absolutní ukazatel je rovněž vhodný pro posouzení trendů vývoje pracovní neschopnosti. Avšak z pohledu porovnání regionů, jednotlivých odvětví ekonomických činností či velikosti zaměstnavatele má vyšší vypovídací schopnost ukazatel relativní – počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců.

Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel zahrnuje nově hlášené případy pracovní neschopnosti ve sledovaném období na základě hlášení o vzniku pracovní neschopnosti nemocensky pojištěných osob.

Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců – ukazatel vyjadřuje počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti, které připadají v průměru na 100 nemocensky pojištěných osob.

Způsob výpočtu:

$\text{Počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců} = \frac{\text{nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti} \times 100}{\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných}}$

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti se meziročně zvýšil z 1 633,3 tis. případů v roce 2016 na 1 707,5 tis. případů v roce 2017 (tj. o 4,5 %). Z celkového počtu tvořily případy dočasné pracovní neschopnosti mužů 47,7 %, na ženy tedy připadalo 52,3 % nově hlášených případů, přestože podíl žen na celkovém počtu pojištěných osob činil 49,3 %.

V roce 2017 dosáhl podíl nemocí na počtu všech nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti 88,5 %, další 2,8 % připadá na pracovní úrazy a 8,7 % na ostatní úrazy.

Tab. 2.1 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví v letech 2007 – 2017 (v tis. případů)

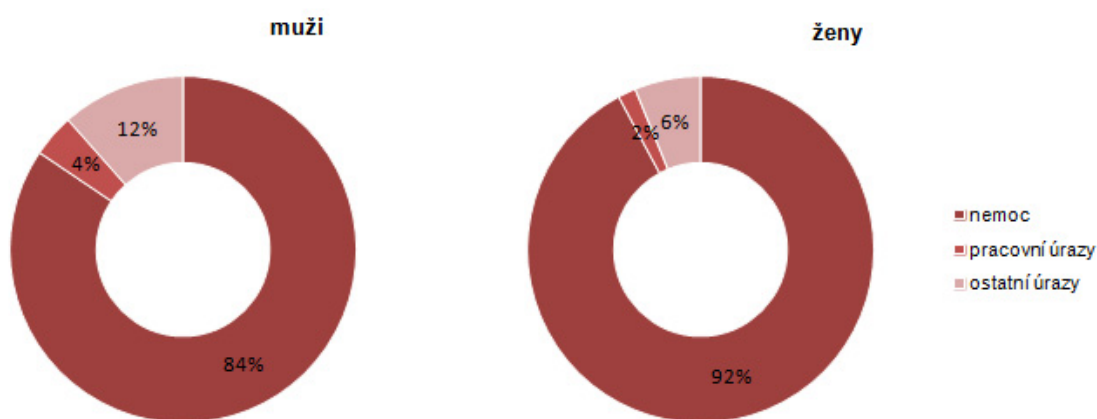
Rok	Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti (v tis.)											
	Celkem	z toho		Celkem pro nemoc	z toho		Celkem pro pracovní úrazy	z toho		Celkem pro ostatní úrazy	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	2 726,6	1 366,2	1 360,4	2 518,9	1 215,5	1 303,4	77,2	57,3	19,9	130,5	93,4	37,1
2008	2 221,7	1 092,6	1 129,2	2 037,8	961,0	1 076,8	71,3	52,3	19,0	112,6	79,3	33,3
2009	1 441,5	694,3	747,2	1 305,5	599,4	706,2	50,2	36,0	14,2	85,8	58,9	26,9
2010	1 324,9	642,7	682,2	1 188,0	548,6	639,4	51,7	36,7	15,0	85,3	57,4	27,9
2011	1 268,8	605,1	663,7	1 144,5	519,2	625,3	47,1	33,6	13,5	77,1	52,3	24,8
2012	1 226,9	593,7	633,2	1 067,3	485,9	581,4	44,1	31,5	12,7	115,4	76,4	39,1
2013	1 331,5	638,2	693,3	1 168,1	528,7	639,4	42,9	30,4	12,5	120,5	79,1	41,4
2014	1 314,8	631,7	683,1	1 146,3	518,5	627,8	45,1	31,7	13,3	123,4	81,5	42,0
2015	1 563,5	751,8	811,7	1 383,9	632,6	751,3	46,3	32,1	14,2	133,3	87,0	46,2
2016	1 633,3	784,1	849,3	1 440,9	658,2	782,7	47,4	32,6	14,8	145,0	93,2	51,8
2017	1 707,5	814,5	893,0	1 510,9	687,8	823,1	47,5	32,6	14,9	149,1	94,1	55,1

Zdroj: ČSÚ

Meziroční nárůst pracovní neschopnosti žen byl výraznější než u mužů. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen se meziročně zvýšil z 849,3 tis. případů (muži 784,1 tis. případů) v roce 2016 na 893 tis. případů (muži 814,5 tis. případů) v roce 2017, tj. vzrostl o 5,1 % (o 3,9 % u mužů). Z hlediska příčin absolutního počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti žen se 823,1 tis. případů (92 %) týkalo pracovní neschopnosti z důvodu nemoci, 14,9 tis. případů (2 %) pro pracovní úraz a 55,1 tis. případů (6 %) ostatních úrazů. Muži čerpali pracovní neschopnost z důvodu nemoci v 687,8 tis. případech (84 %), z důvodu pracovního úrazu v 32,6 tis. případech (4 %) a z důvodu ostatních úrazů v 94,1 tis. případech (12 %).

Ve skladbě důvodů dočasné pracovní neschopnosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi pohlavími. Přestože u obou pohlaví je jednoznačně nejčastější dočasná pracovní neschopnost pro nemoc, muži výrazně dominují v počtu dočasné pracovní neschopnosti pro úrazy jak pracovní, tak i ostatní. Vyšší podíl žen na pracovní neschopnosti pro nemoc, může souviset s mateřskou úlohou žen, u nichž mohou být důvodem pracovní neschopnosti také komplikace v těhotenství, potraty apod. Z celkového počtu nově hlášených případů pro pracovní úrazy připadá na ženy pouze 31 % pracovních úrazů, podíl žen z celkového počtu případů pro ostatní úrazy je 37 %, což je dáno i odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětví, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů mohou být méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Činnosti v oblasti nemovitosti, Veřejná správa a Vzdělávání.

Graf 2.1 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti v roce 2017

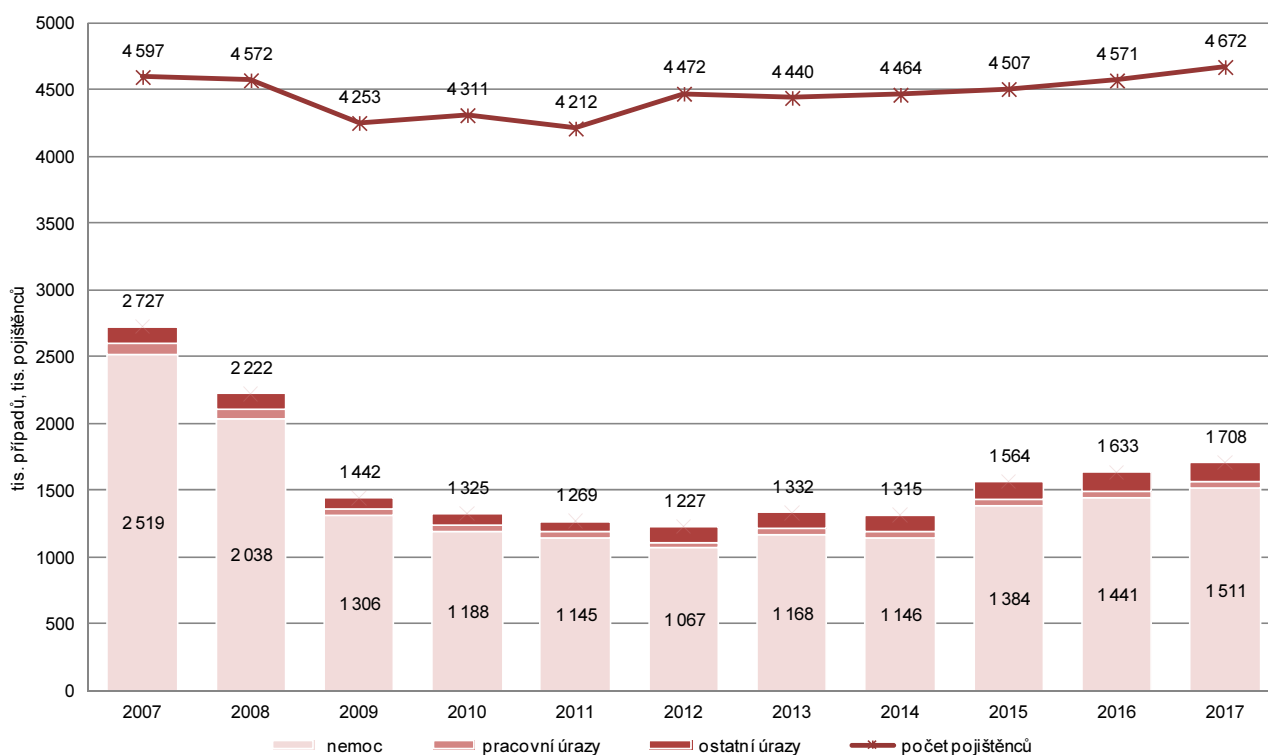
Zdroj: ČSÚ

Za posledních pět let počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti výrazně vzrostl – o 480,6 tis. případů (o 39,2 %) z 1 226,9 tis. případů v roce 2012 na výše zmíněných 1 707,5 tis. případů v roce 2017. Tento nárůst byl výraznější v případě žen - v tomto období u mužů vzrostl počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti o 37,2 %, u žen o 41 %. Pokud se však zaměříme na vývoj v posledním desetiletí, je nutné konstatovat značný pokles pracovní neschopnosti – v roce 2017 byl počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti oproti roku 2007 o 1 019,1 tis. případů nižší (o 37,4 %). Zatímco ještě v roce 2007 připadalo na 100 pojištěnců téměř 60 případů pracovní neschopnosti, v letech 2010 – 2014 to byla zhruba polovina. V roce 2017 připadalo na 100 pojištěnců 36,6 případů pracovní neschopnosti.

Dopad legislativních změn na četnost případů pracovní neschopnosti je zřejmý na vývoji počtu případů pracovní neschopnosti pro nemoc, počty případů pracovní neschopnosti pro pracovní i ostatní úrazy jsou těmito změnami ovlivněny méně. Legislativní úpravy ve vyplácení dávek nemocenského se nejvíce projevují v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, například u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích apod.). Tato onemocnění začali zaměstnanci ve většině případů řešit jiným způsobem, než návštěvou lékaře a vystavením tzv. neschopenky. Vzhledem k tomu, že od roku 2008 (pouze 1. pololetí roku), resp. od 1. 1. 2009, byla zavedena tzv. karenční doba (za první tři dny pracovní neschopnosti nepřísluší zaměstnanci náhrada mzdy nebo platu), v některých případech lidé raději situaci řeší krátkodobou dovolenou, příp. pomocí tzv. sick days. Tyto placené dny zdravotního volna patří k zaměstnaneckým benefitům stále většího počtu zaměstnavatelů a objevila se i snaha uzákonit je jako povinné.

Vliv uvedených legislativních změn na vývoj pracovní neschopnosti je patrný z grafu 2.2 – v roce 2009 došlo k rapidnímu poklesu počtu případů pracovní neschopnosti, který se zastavil až v roce 2013, kdy hodnoty tohoto ukazatele pomalu nabírají vzrůstající tendenci.

Graf 2.2 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti a průměrný počet pojištěnců v letech 2007 – 2017 (v tis.)

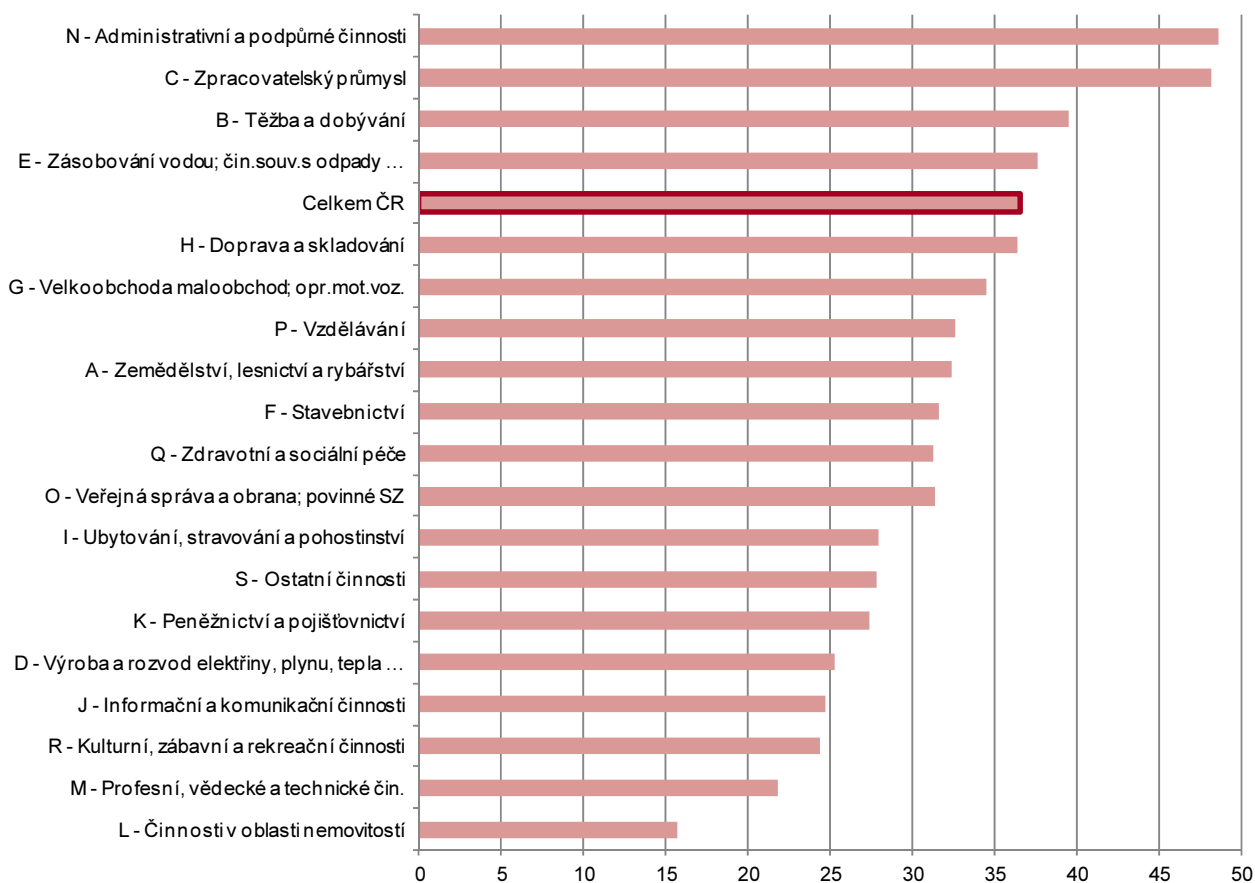

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce nových případů dočasné pracovní neschopnosti bylo hlášeno v subjektech s převažující ekonomickou činností spadajících dle klasifikace CZ-NACE do odvětvové sekce Zpracovatelský průmysl (593,4 tis. případů) a Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (216,9 tis. případů), naopak nejmenší absolutní počet byl hlášen u odvětvové sekce Výroba a rozvod elektřiny a jiných energií (8,8 tis. případů) a u Těžby a dobývání (10,1 tis. případů). Absolutní údaje o počtu nově hlášených případů je však nutné posuzovat v kontextu zaměstnanosti v daném odvětví, a proto má vyšší vypovídací schopnost již zmíněný ukazatel relativní.

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v roce 2017 bylo evidováno v oblasti Administrativní a podpůrné činnosti (48,6), následoval Zpracovatelský průmysl (48,2) a dále u fyzicky náročných činností v oblasti Těžba a dobývání (39,5). Nejméně časté případy pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v roce 2017 byly evidovány u osob v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (15,7).

Graf 2.3 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců dle odvětví ekonomické činnosti (sekcí CZ-NACE) v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců pro pracovní úraz, což je zřejmě ukazatel vyjadřující lépe „stupeň rizikovosti“ daného odvětví, bylo hlášeno u oblasti Zemědělství, lesnictví a rybářství (2,4), dále u oblasti Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (1,9) a v oblasti Zpracovatelský průmysl (1,7). Následovala oblast Těžba a dobývání, Doprava a skladování (shodně 1,6) a Stavebnictví (1,3). Naopak nejméně pracovních úrazů je hlášeno u Informačních a komunikačních činností a Peněžnictví a pojišťovnictví (shodně 0,1).

Vývoj hodnot ukazatele počet případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců v jednotlivých odvětvích je zřejmý z tabulky 2.2 – nejprudší nárůst zaznamenáváme v odvětví Administrativní a podpůrné činnosti (z 37,7 případů na 100 pojištěnců v roce 2009 na 48,6 případů v roce 2017) a v odvětví Zpracovatelský průmysl (ze 40,2 případů na 100 pojištěnců v roce 2009 na 48,2 případů v roce 2017), naopak největší pokles v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (z 23,6 případů na 100 pojištěnců v roce 2009 na 15,7 případů v roce 2017), Peněžnictví a pojišťovnictví (z 34,3 případů na 100 pojištěnců v roce 2009 na 27,3 případů v roce 2017) a Informační a komunikační činnosti (z 30,2 případů na 100 pojištěnců v roce 2009 na 24,7 případů v roce 2017).

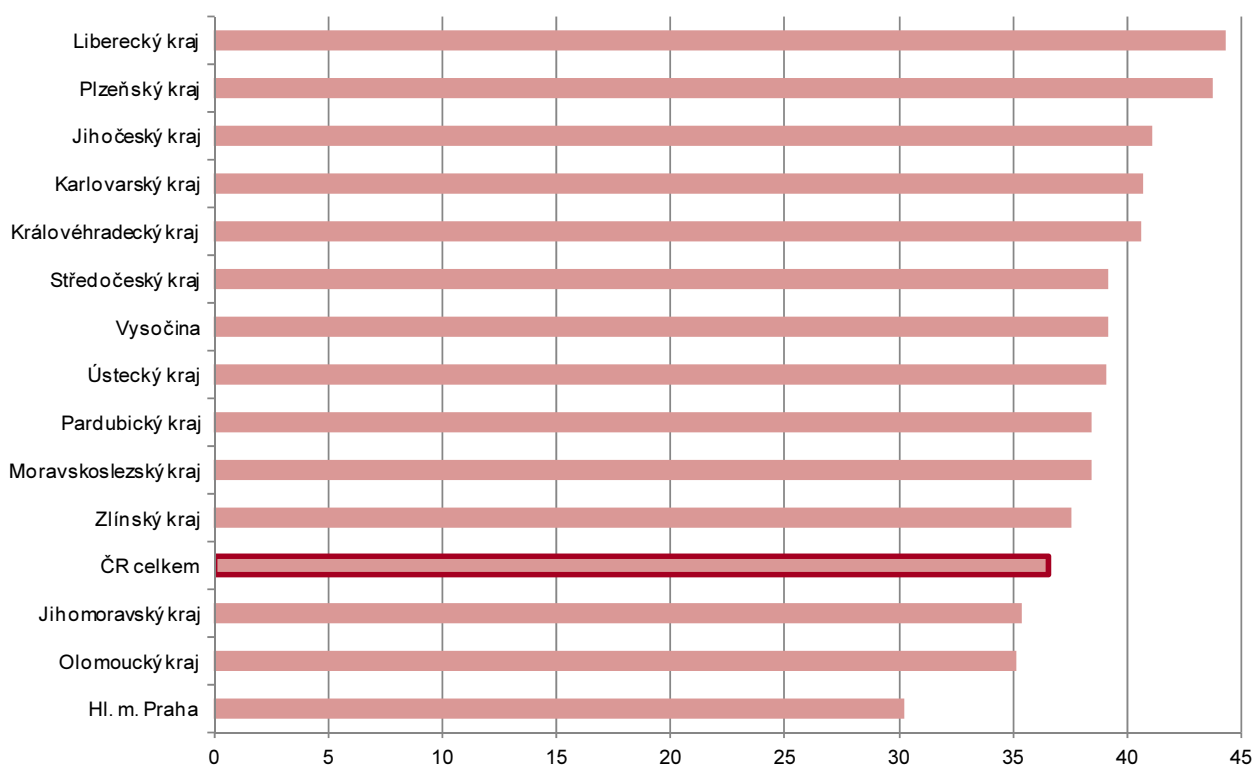
Tab. 2.2 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců dle odvětví ekonomické činnosti v letech 2009 – 2017

Sekce CZ-NACE	Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Celkem ČR	33,89	30,73	30,13	27,44	29,99	29,45	34,69	35,73	36,55	
A - Zemědělství, lesnictví a rybářství	31,35	29,84	26,87	24,39	27,38	26,45	30,63	30,93	32,40	
B - Těžba a dobývání	39,16	39,97	39,05	36,46	38,88	35,96	39,68	39,71	39,52	
C - Zpracovatelský průmysl	40,17	36,77	37,50	33,87	37,62	37,69	45,05	47,18	48,17	
D - Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	20,91	20,08	19,25	16,72	20,19	19,69	22,98	23,53	25,27	
E - Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady	33,64	30,74	29,43	25,64	29,81	29,72	34,45	36,10	37,65	
F - Stavebnictví	34,77	33,12	28,90	26,65	28,86	26,98	30,85	31,17	31,63	
G - Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	33,32	29,06	27,27	24,10	26,56	26,32	30,29	33,80	34,54	
H - Doprava a skladování	30,74	29,76	28,23	24,79	27,54	27,27	32,47	33,60	36,37	
I - Ubytování, stravování a pohostinství	32,22	27,28	25,19	22,58	23,72	23,65	26,92	27,98	27,94	
J - Informační a komunikační činnosti	30,20	26,32	26,13	21,28	23,01	21,70	23,12	23,80	24,70	
K - Peněžnictví a pojišťovnictví	34,31	30,47	29,61	23,69	26,58	25,24	28,32	27,77	27,32	
L - Činnosti v oblasti nemovitostí	23,63	20,30	20,10	13,85	14,70	13,97	16,33	16,50	15,72	
M - Profesní, vědecké a technické činnosti	25,17	21,84	20,23	17,84	19,38	18,33	21,09	21,29	21,76	
N - Administrativní a podpůrné činnosti	37,69	37,84	39,55	31,05	36,05	40,30	48,19	49,40	48,57	
O - Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	34,03	29,70	29,52	24,49	28,14	26,28	31,48	30,70	31,26	
P - Vzdělávání	31,03	27,13	27,26	21,72	25,24	24,37	30,46	30,50	32,61	
Q - Zdravotní a sociální péče	28,42	25,89	26,08	22,32	25,51	25,44	29,66	30,42	31,26	
R - Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	27,36	23,87	22,67	18,35	20,94	20,54	24,09	24,60	24,38	
S - Ostatní činnosti	28,07	25,35	23,93	21,26	23,46	23,54	27,49	28,10	27,83	

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu územního členění bylo v roce 2017 nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců hlášeno v Libereckém kraji (44,3) a Plzeňském kraji (43,8). Hranici 40 případů na 100 pojištěnců ještě překročili v Jihočeském (41,1), Karlovarském (40,7) a Královéhradeckém kraji (40,6). Nejméně případů pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze (30,3), Olomouckém kraji (35,2) a Jihomoravském kraji (35,4). V roce 2017 byl rozdíl mezi kraji s nejvyšším a nejnižším počtem pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců 14 případů. Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele v roce 2017 meziročně vzrostly ve všech krajích s výjimkou Karlovarského kraje, kde došlo k mírnému poklesu oproti předchozímu roku.

Rozdíly výskytu dočasné pracovní neschopnosti dle územního členění jsou značně ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutno zohlednit též **metodiku zpracování dat, kdy rozlišení dle krajů a okresů vychází z údaje o sídle útvaru**, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti.

Graf 2.4 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.3 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců podle krajů ČR v letech 2007 – 2017

Kraj ČR	Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR celkem	59,31	48,59	33,89	30,73	30,13	27,44	29,99	29,45	34,69	35,73	36,55
Hl. m. Praha	51,10	42,21	32,70	29,19	28,42	23,77	25,70	25,76	29,44	30,11	30,26
Středočeský kraj	58,99	49,50	36,28	32,16	31,38	29,02	31,48	31,36	36,59	37,99	39,21
Jihočeský kraj	63,07	50,78	34,87	32,32	31,52	30,39	34,28	32,98	39,31	40,35	41,07
Plzeňský kraj	64,57	54,44	37,34	33,80	34,38	33,66	35,55	35,53	42,54	42,80	43,79
Karlovarský kraj	63,07	53,13	34,91	32,27	32,31	31,39	33,43	34,34	41,29	40,80	40,68
Ústecký kraj	58,54	48,84	32,71	29,99	29,93	27,96	30,94	30,49	36,11	38,22	39,09
Liberecký kraj	64,98	54,04	36,72	32,76	32,51	32,10	35,70	34,75	40,38	43,10	44,29
Královéhradecký kraj	62,81	48,82	33,61	30,52	30,70	28,66	31,50	30,21	35,95	38,54	40,61
Pardubický kraj	61,44	49,67	33,61	30,58	30,62	28,51	30,84	30,54	36,63	37,29	38,45
Vysočina	64,07	51,59	33,73	31,71	30,89	28,66	32,09	31,07	37,62	38,31	39,16
Jihomoravský kraj	59,77	47,96	33,36	29,73	28,81	26,76	29,57	28,87	33,54	34,20	35,38
Olomoucký kraj	59,39	48,61	31,65	28,23	26,74	25,39	27,31	26,11	32,73	33,95	35,16
Zlínský kraj	61,27	50,30	33,44	30,84	28,92	27,01	29,94	28,95	35,53	36,00	37,55
Moravskoslezský kraj	63,88	52,14	33,84	31,97	31,74	28,28	31,47	30,36	35,97	37,51	38,44

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu velikosti podniku měli v roce 2017 nejvíce nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zaměstnavatelé s 500 a více zaměstnanci – 631,8 tis. případů (37% podíl na republikové hodnotě), následováni zaměstnavateli s 1 – 49 zaměstnanci – 434,5 tis. případů (25% podíl). V případě relativního ukazatele je však situace odlišná – nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců měly firmy se 100 – 249 zaměstnanci (42,2 případů), nejméně případů pak zaznamenáváme u osob samostatně výdělečně činných (14 případů).

4.2.2. Délka trvání dočasné pracovní neschopnosti

Pro posouzení vývoje pracovní neschopnosti je důležité nejen zjištění, jak často zaměstnanci do pracovní neschopnosti nastupují, ale i to, jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají.

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává celkový počet kalendářních dnů, po které byli v daném období (roce) nemocensky pojištěni zaměstnanci práce neschopni z příčin uvedených ve formuláři „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“. Počet kalendářních dnů strávených v pracovní neschopnosti je zjišťován na základě hlášení o vzniku a ukončení pracovní neschopnosti. Do počtu případů a počtu kalendářních dnů pracovní neschopnosti patří i pracovní neschopnost vzniklá po zániku pojištění v tzv. ochranné lhůtě sedmi kalendářních dnů.

Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech – ukazatel vyjadřuje, kolik kalendářních dnů pracovní neschopnosti v průměru připadá na jeden nově hlášený případ pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti ve dnech} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti}}$$

Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti je dán součtem dnů, po kterých trvala dočasná pracovní neschopnost všech nově hlášených případů. Tento ukazatel meziročně vrostl ze 70 252 tis. prostonaných dnů v roce 2016 na 72 677 tis. dnů v roce 2017 (tj. o 3,5 %). Počet prostonaných dnů pro nemoc činil 62 113 tis. dnů (85,5 %), pro pracovní úraz 2 583 tis. dnů (3,6 %) a pro ostatní úrazy 7 982 tis. dnů (11 %). Ženy byly v dočasné pracovní neschopnosti celkem 39 588 tis. dnů, o 6 499 tis. dnů déle než muži.

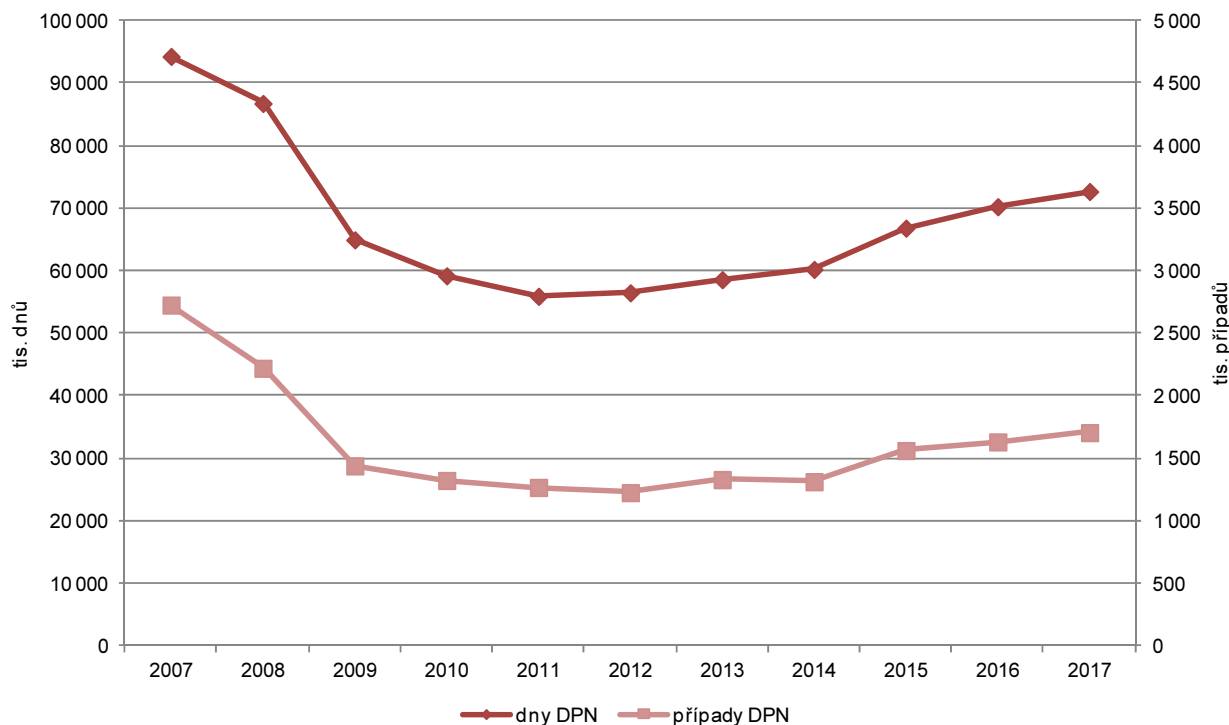
Vývojová křivka tohoto absolutního ukazatele v posledních deseti letech má obdobný trend jako vývoj ukazatele počet případů pracovní neschopnosti (viz graf 2.5), hodnota ukazatele počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti však po propadu v důsledku již zmíněných legislativních změn začala stoupat o 3 roky dříve. Zcela opačný vývoj má relativní ukazatel průměrné délky trvání pracovní neschopnosti (viz graf 2.6), který je i vhodnějším nástrojem porovnání intenzity pracovní neschopnosti v jednotlivých regionech, odvětvích či velikostních skupinách podniků.

Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti meziročně poklesla ze 43 dnů v roce 2016 na 42,6 dne v roce 2017. Jeden případ dočasné pracovní neschopnosti z důvodu nemoci průměrně trval 41,1 dne, z důvodu pracovního úrazu 54,4 dne a z důvodu ostatních úrazů 53,5 dne. Průměrná délka trvání 1 případu pracovní neschopnosti žen se meziročně snížila ze 45,2 dne v roce 2016 na 44,3 dne v roce 2017, v případě mužů zůstala na stejné úrovni loňského roku 40,6 dne. V období let 2007 – 2017 se průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti zvýšila z 34,6 dne na 42,6 dne, tj. o 8 dnů, s tím, že nejvyšší hodnoty dosáhla v roce 2012 (46,1 dne).

Tab. 2.4 – Kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti podle příčiny a pohlaví v letech 2007 – 2017 (v tis. dnů)

Rok	Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti (v tis.)											
	Celkem	z toho		Celkem pro nemoc	z toho		Celkem pro pracovní úrazy	z toho		Celkem pro ostatní úrazy	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	94 274	45 077	49 197	84 741	38 273	46 469	3 601	2 676	925	5 932	4 129	1 803
2008	86 757	40 565	46 192	77 647	34 156	43 492	3 548	2 595	954	5 561	3 814	1 747
2009	64 956	30 276	34 680	57 239	24 949	32 290	2 768	1 993	774	4 949	3 333	1 616
2010	59 208	28 008	31 200	51 668	22 892	28 777	2 693	1 925	767	4 848	3 192	1 656
2011	55 924	25 996	29 928	48 774	21 150	27 624	2 593	1 851	741	4 558	2 995	1 563
2012	56 493	26 190	30 303	47 683	20 344	27 340	2 423	1 738	686	6 386	4 109	2 278
2013	58 587	27 024	31 563	49 582	21 147	28 435	2 392	1 689	702	6 613	4 188	2 425
2014	60 235	27 429	32 806	51 093	21 441	29 652	2 447	1 723	724	6 695	4 265	2 431
2015	66 817	30 473	36 345	57 013	24 152	32 861	2 569	1 775	794	7 236	4 546	2 689
2016	70 252	31 874	38 378	60 094	25 396	34 697	2 575	1 761	814	7 583	4 717	2 866
2017	72 678	33 089	39 588	62 113	26 463	35 650	2 583	1 765	818	7 982	4 862	3 120

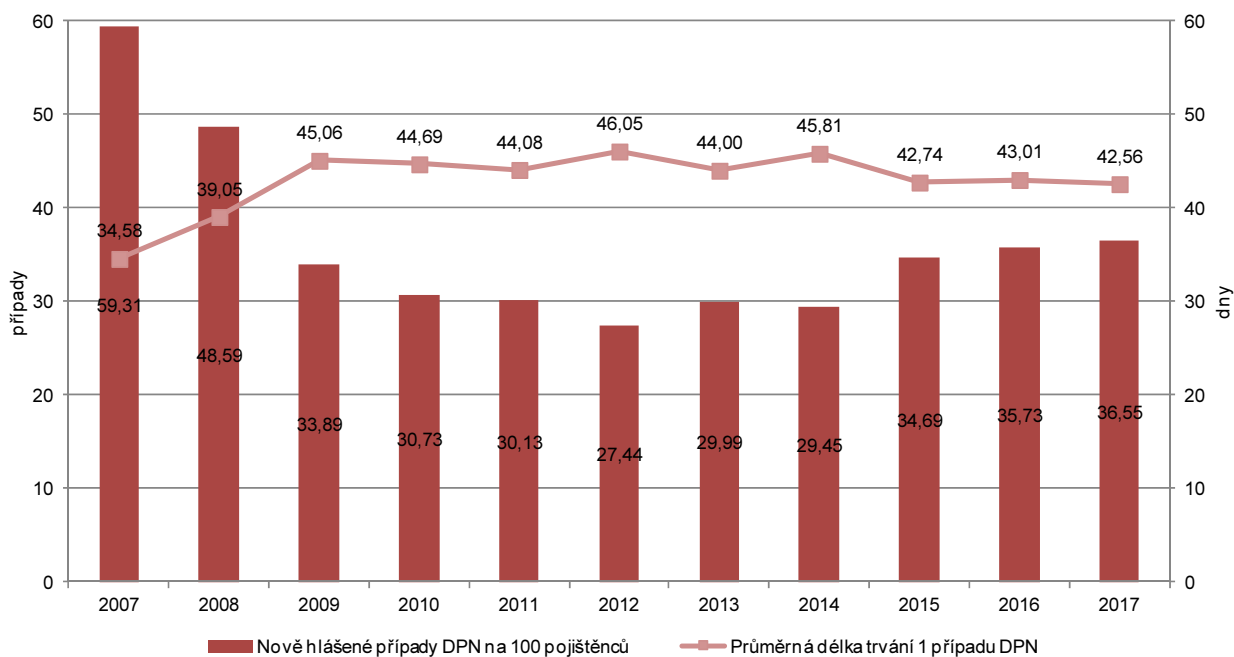
Zdroj: ČSÚ

Graf 2.5 – Nově hlášené případy a kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti v letech 2007 – 2017

Zdroj: ČSÚ

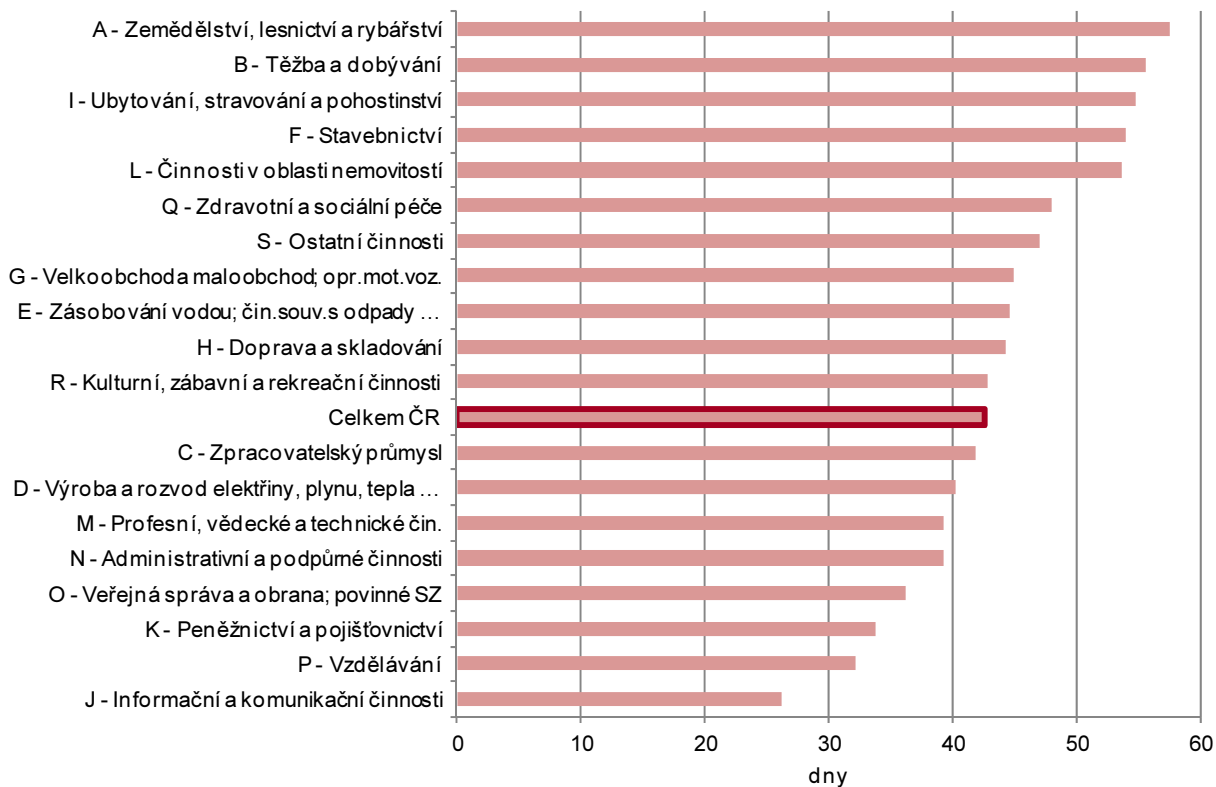

Graf 2.6 – Nově hlášené případy dočasné pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a průměrná délka jejich trvání v letech 2007 – 2017

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.7 – Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti dle odvětví ekonomické činnosti (sekcí CZ-NACE) v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Nejvíce dnů dočasné pracovní neschopnosti z celorepublikového počtu bylo v odvětví Zpracovatelský průmysl (24 857 tis.), a to jak celkem, tak v jednotlivých kategoriích – pro nemoc (20 937 tis.), pro pracovní úrazy (1 007 tis.) a pro ostatní úrazy (2 912 tis.). Naopak nejnižší počet dnů pracovní neschopnosti byl hlášen v oblasti Výroba a rozvod elektřiny a jiných energií (354 tis.), kde bylo evidováno i nejméně dnů pracovní neschopnosti pro nemoc (299 tis.), pro pracovní úrazy (12 tis.) a pro ostatní úrazy (42 tis.).

Celorepubliková průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti byla v roce 2017 výrazně překročena v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybnářství (57,6 dne), v odvětví Těžba a dobývání (55,6 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (54,7 dne), Stavebnictví (53,9 dne) a Činnosti v oblasti nemovitostí (53,6 dne). Dlouhodobější pracovní neschopností se tedy v převážné míře vyznačují odvětví se sezónní výrobou či odvětví vysoce riziková. Nejkratší průměrné trvání 1 případu pracovní neschopnosti bylo v roce 2017 evidováno v odvětví Informační a komunikační činnosti (26,2 dne). Dalšími oblastmi ekonomických činností s relativně nízkou průměrnou délkou pracovní neschopnosti byly oblasti Vzdělávání (32,2 dne) a Peněžnictví a pojišťovnictví (33,8 dne). Podrobněji viz graf 2.7.

Tab. 2.5 – Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti dle odvětví ekonomické činnosti v letech 2009 – 2017

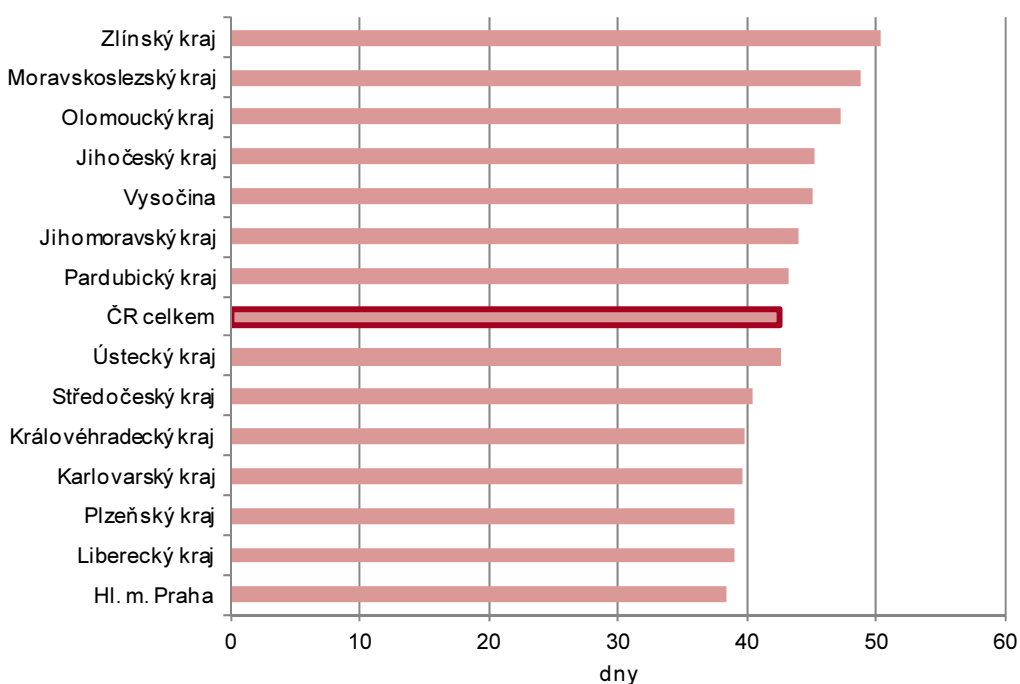
Sekce CZ-NACE	Průměrná délka trvání 1 případu DPN (dny)									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Celkem ČR	45,06	44,69	44,08	46,05	44,00	45,81	42,74	43,01	42,56	
A - Zemědělství, lesnictví a rybnářství	60,52	59,36	60,83	61,79	58,85	60,56	57,43	59,00	57,55	
B - Těžba a dobývání	39,37	37,82	40,62	41,69	44,75	47,98	45,41	53,76	55,56	
C - Zpracovatelský průmysl	48,90	43,95	41,31	45,45	43,71	44,79	41,60	42,36	41,89	
D - Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	40,41	38,53	39,63	43,06	38,48	40,82	40,33	41,44	40,27	
E - Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady	46,88	45,62	44,71	48,03	45,18	48,12	45,02	45,00	44,62	
F - Stavebnictví	50,28	53,37	59,59	58,18	57,11	59,28	53,81	54,60	53,92	
G - Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	45,39	48,50	48,49	51,01	48,73	50,32	46,67	44,91	44,84	
H - Doprava a skladování	49,50	47,25	46,90	50,95	49,99	50,88	45,78	45,87	44,23	
I - Ubytování, stravování a pohostinství	52,16	57,67	60,21	57,86	57,54	58,70	55,03	54,52	54,73	
J - Informační a komunikační činnosti	26,71	27,90	26,94	28,17	25,72	27,80	27,54	26,03	26,17	
K - Peněžnictví a pojišťovnictví	29,87	31,95	31,21	33,94	31,19	34,25	33,05	32,42	33,79	
L - Činnosti v oblasti nemovitostí	48,34	54,21	53,72	56,05	54,43	56,27	51,98	52,53	53,58	
M - Profesionální, vědecké a technické činnosti	38,78	44,84	45,96	43,05	38,85	40,92	38,80	38,69	39,22	
N - Administrativní a podpůrné činnosti	45,01	40,79	38,21	45,64	41,72	41,32	38,49	38,24	39,18	
O - Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	31,97	33,56	37,89	39,67	34,75	38,01	35,86	37,24	36,23	
P - Vzdělávání	31,21	33,34	32,54	36,65	33,62	35,63	32,61	33,26	32,19	
Q - Zdravotní a sociální péče	47,04	47,73	47,83	52,59	48,91	51,67	48,11	48,82	47,99	
R - Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	39,18	41,83	42,87	45,86	42,70	44,21	41,34	41,86	42,77	
S - Ostatní činnosti	44,55	50,82	53,01	50,18	48,31	49,59	48,09	48,87	46,94	

Zdroj: ČSÚ

Vývoj hodnot ukazatele průměrné délky 1 případu pracovní neschopnosti v jednotlivých odvětvích je zřejmý z tabulky 2.5 – téměř u všech odvětví nejsou meziroční rozdíly příliš významné. Prudký nárůst zaznamenáváme pouze v odvětví Těžba a dobývání (z 39,4 dne v roce 2009 na 55,6 případů v roce 2017).

Graf 2.8 – Průměrná délka trvání 1 případu pracovní neschopnosti podle krajů ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

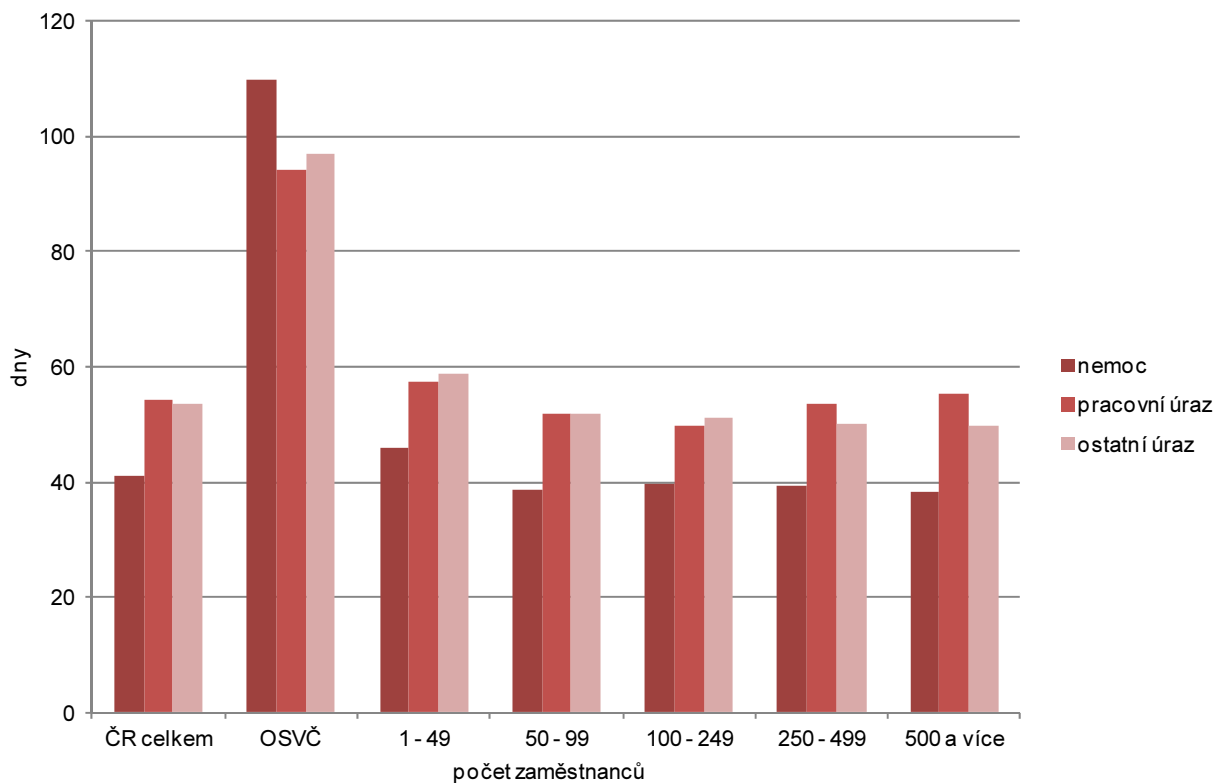
Nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu dočasné pracovní neschopnosti v roce 2017 byla zaznamenána ve Zlínském kraji (50,3 dne), v Moravskoslezském kraji (48,8 dne) a v Olomouckém kraji (47,2 dne), nejkratší zůstává v Praze (38,4 dne). Hodnoty tohoto sledovaného ukazatele v roce 2017 meziročně poklesly ve všech krajích s výjimkou hl. m. Prahy, kde došlo k mírnému nárůstu o necelý 1 den oproti předchozímu roku. Praha si přesto drží po celé sledované období pozici kraje s nejkratší průměrnou délkou trvání pracovní neschopnosti.

Z pohledu detailnějšího územního členění je zřejmý větší rozptyl hodnot tohoto relativního ukazatele. Nejvyšší průměrnou délku jednoho případu má okres Vsetín (57,6 dne) ve Zlínském kraji, který se pohybuje na předních místech mezi okresy s nejdelší pracovní neschopností již několik let. Následuje okres Frýdek – Místek (53,2 dne) v Moravskoslezském kraji a jihočeský okres Prachatice (52,8 dne). Nejkratší průměrnou dobu trvání pracovní neschopnosti zaznamenáváme u středočeských okresů Mladá Boleslav (33,5 dne) a Praha – západ (34,5 dne), mezi které se vklínil okres Rychnov nad Kněžnou (34 dnů) z Královéhradeckého kraje.

Tab. 2.6 – Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR v letech 2007 – 2017

Kraj ČR	Průměrná délka trvání 1 případu DPN (dny)										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR celkem	34,58	39,05	45,06	44,69	44,08	46,05	44,00	45,81	42,74	43,01	42,56
Hl. m. Praha	30,85	34,37	37,07	38,01	37,59	40,39	37,65	40,00	38,68	37,65	38,43
Středočeský kraj	33,41	38,12	42,74	44,03	43,60	44,69	42,17	43,60	40,84	40,61	40,39
Jihočeský kraj	34,81	40,35	47,85	47,55	48,51	49,66	46,36	48,69	44,32	45,51	45,21
Plzeňský kraj	33,14	37,00	42,92	42,66	40,46	41,61	41,63	42,30	39,23	40,20	39,07
Karlovarský kraj	32,08	35,97	42,93	40,83	39,22	40,80	41,40	41,96	38,76	39,96	39,59
Ústecký kraj	34,59	39,42	45,76	44,93	43,93	48,25	46,66	47,53	43,84	43,02	42,48
Liberecký kraj	35,22	40,00	46,38	45,12	43,95	44,59	42,45	42,77	40,21	39,85	39,00
Královéhradecký kraj	33,99	39,58	45,01	44,59	43,09	44,44	42,36	44,16	41,12	40,59	39,85
Pardubický kraj	34,61	39,13	46,50	45,02	43,29	45,35	43,70	46,07	42,46	43,81	43,20
Vysočina	33,39	38,68	46,63	45,15	44,75	45,64	44,35	47,42	44,06	45,22	45,11
Jihomoravský kraj	35,91	40,98	47,19	47,15	46,41	47,78	45,33	47,07	44,08	44,94	43,98
Olomoucký kraj	38,40	42,29	51,45	50,68	50,87	53,52	51,10	54,09	47,76	48,59	47,16
Zlínský kraj	38,21	44,09	56,99	54,84	55,30	55,66	53,79	55,52	50,28	52,09	50,28
Moravskoslezský kraj	38,72	42,43	51,47	48,91	49,03	51,63	50,05	52,64	48,55	50,03	48,79

Zdroj: ČSÚ

Graf 2.9 – Průměrná délka trvání 1 případu dočasné pracovní neschopnosti podle velikosti podniku v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Zajímavá skutečnost byla zaznamenána u kategorie osob samostatně výdělečně činných, které do pracovní neschopnosti nastupují méně často než zaměstnanci (14 případů na 100 pojištěnců v roce 2017), ale pokud již ochoří, průměrná délka jejich pracovní neschopnosti značně převyšuje ostatní sledované kategorie velikosti podniků (viz graf 2.9). Jejich dočasná pracovní neschopnost trvá průměrně 107,4 dne, zatímco v ostatních kategoriích se pohybuje okolo 40 dnů, u kategorie podniků s 1 – 49 zaměstnanci pak 47,7 dne. Dokonce doba pracovní neschopnosti OSVČ z důvodu nemoci (109,8 dne) převyšuje délku jejich pracovní neschopnosti z důvodu pracovního či ostatních úrazů, což u ostatních kategorií je přesně naopak. Delší doba trvání pracovní neschopnosti u OSVČ může souviset se skutečností, že tato skupina pojištěnců v době prvních 14 dní trvání pracovní neschopnosti není finančně zabezpečena jako ostatní pojištěnci, je jim vypláceno až nemocenské od 15. dne. Vzhledem k tomuto faktu pak krátkodobé případy lehčích forem nemocí neřeší pracovní neschopností, tu si nechají vystavit až při onemocnění vážnější chorobou, která si pak vyžádá dlouhodobější pracovní neschopnost.

4.2.3. Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti a průměrný denní stav práce neschopných

Nejkomplexnějším ukazatelem statistiky pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz je průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti. Zohledňuje jak celkový počet případů pracovní neschopnosti (jak často lidé do pracovní neschopnosti nastupují), tak i průměrné trvání jednoho případu pracovní neschopnosti (jak dlouho v pracovní neschopnosti zůstávají). Statistiku pak doplňuje ještě další relativní ukazatel – průměrný denní stav práce neschopných, který nám říká, kolik průměrně denně chybělo na svém pracovišti osob v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti – ukazatel udává, kolik ze 100 pojištěnců je průměrně každý den v pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Vyjadřuje podíl kalendářních dnů pracovní neschopnosti na celkovém kalendářním fondu pojištěnců ve sledovaném období (roce) vyjádřený v procentech.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti} = \frac{\text{počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti} \times 100}{(\text{průměrný počet osob nemocensky pojištěných} \times \text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období})}$$

Průměrný denní stav práce neschopných – ukazatel vyjadřuje počet nemocensky pojištěných, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti.

Způsob výpočtu:

$$\text{Průměrný denní stav práce neschopných} = \frac{\text{kalendářní dny dočasné pracovní neschopnosti}}{\text{počet kalendářních dnů ve sledovaném období}}$$

Hodnota ukazatele **průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti** se na počátku devadesátých let pohybovala okolo 5 %, následně se postupně zvyšovala až do roku 2003, kdy dosáhla svého maxima 6,8 %. V souvislosti s postupnými legislativními změnami zpřísnujícími čerpání nemocenských dávek začaly hodnoty ukazatele od roku 2004 postupně klesat téměř až na polovinu jeho výchozí úrovně (na 3,5 % v roce 2012). Počínaje rokem 2013 nastal obrat vycházející zřejmě ze skutečnosti, že soubor nemocensky pojištěných osob přivykl přísnějším legislativním podmínkám čerpání nemocenských dávek a výše uvedeného ukazatele začala opět stoupat. V roce 2015 překročila úroveň 4 % a v roce 2017 dosáhla hodnoty 4,3 % (v případě mužů 3,8 % a žen 4,7 %).

Nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti dle odvětví ekonomické činnosti v roce 2017 bylo v odvětví Těžba a dobývání (6,0), Zpracovatelský průmysl (5,5), Administrativní a podpůrné činnosti

(5,2) a Zemědělství, lesnictví a rybářství (5,1). Nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti pak bylo v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,8), Činnosti v oblasti nemovitostí a Profesní, vědecké a technické činnosti (2,3). Podrobněji viz graf 2.10 a tab. 2.7.

Tab. 2.7 – Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti dle odvětví ekonomické činnosti v letech 2009 – 2017

Sekce CZ-NACE	Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Celkem ČR	4,18	3,76	3,64	3,45	3,62	3,70	4,06	4,20	4,26	
A - Zemědělství, lesnictví a rybářství	5,20	4,85	4,48	4,12	4,42	4,39	4,82	4,99	5,11	
B - Těžba a dobývání	4,22	4,14	4,35	4,15	4,77	4,73	4,94	5,83	6,02	
C - Zpracovatelský průmysl	5,38	4,43	4,24	4,21	4,51	4,63	5,13	5,46	5,53	
D - Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	2,32	2,12	2,09	1,97	2,13	2,20	2,54	2,66	2,79	
E - Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady	4,32	3,84	3,61	3,36	3,69	3,92	4,25	4,43	4,60	
F - Stavebnictví	4,79	4,84	4,72	4,24	4,52	4,38	4,55	4,65	4,67	
G - Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	4,14	3,86	3,62	3,36	3,55	3,63	3,87	4,14	4,24	
H - Doprava a skladování	4,17	3,85	3,63	3,45	3,77	3,80	4,07	4,21	4,41	
I - Ubytování, stravování a pohostinství	4,60	4,31	4,16	3,57	3,74	3,80	4,06	4,17	4,19	
J - Informační a komunikační činnosti	2,21	2,01	1,93	1,64	1,62	1,65	1,74	1,70	1,77	
K - Peněžnictví a pojišťovnictví	2,81	2,67	2,53	2,20	2,27	2,37	2,56	2,46	2,53	
L - Činnosti v oblasti nemovitostí	3,13	3,02	2,96	2,12	2,19	2,15	2,33	2,38	2,31	
M - Profesní, vědecké a technické činnosti	2,67	2,68	2,55	2,10	2,06	2,06	2,24	2,25	2,34	
N - Administrativní a podpůrné činnosti	4,65	4,23	4,14	3,87	4,12	4,56	5,08	5,17	5,21	
O - Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	2,98	2,73	3,07	2,66	2,68	2,74	3,09	3,13	3,10	
P - Vzdělávání	2,65	2,48	2,43	2,18	2,32	2,38	2,72	2,77	2,88	
Q - Zdravotní a sociální péče	3,66	3,39	3,42	3,21	3,42	3,60	3,91	4,06	4,11	
R - Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2,94	2,74	2,66	2,30	2,45	2,49	2,73	2,82	2,86	
S - Ostatní činnosti	3,43	3,53	3,48	2,91	3,11	3,20	3,62	3,76	3,58	

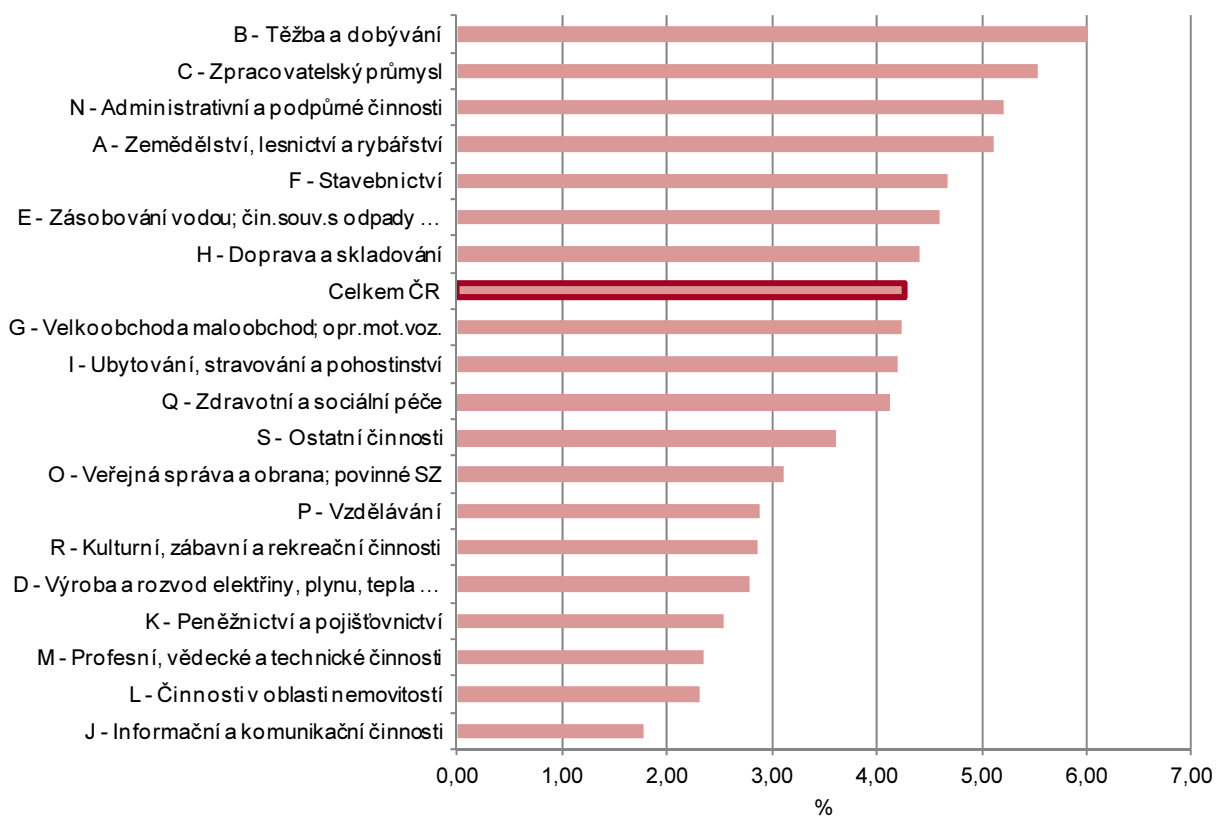
Zdroj: ČSÚ

Nejvyšší hodnoty průměrného procenta pracovní neschopnosti byly v roce 2017 zaznamenány ve Zlínském (5,2), Moravskoslezském a Jihočeském kraji (shodně 5,1). V Praze byla v roce 2017 díky relativně nízkému počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a krátké průměrné době trvání dočasné pracovní neschopnosti nejnižší hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti ze všech krajů (3,2). Vývoj tohoto ukazatele v jednotlivých regionech v posledních deseti letech je patrný z tab. 2.8.

Podle detailnějšího územního členění měly v roce 2017 nejvyšší průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti okresy Prachatice (6,8), Břeclav (6,0), Rokycany a Strakonice (shodně 5,9). Nejnižší hodnotu průměrného procenta pracovní neschopnosti pak měly okresy Jeseník (2,0) a Brno – město (3,4). Hodnotu ukazatele pod hranicí 4 % měly ještě okresy Most, Pardubice (shodně 3,7) a Mělník (3,9). Detailnější informace nabízí kartogram 2.1.

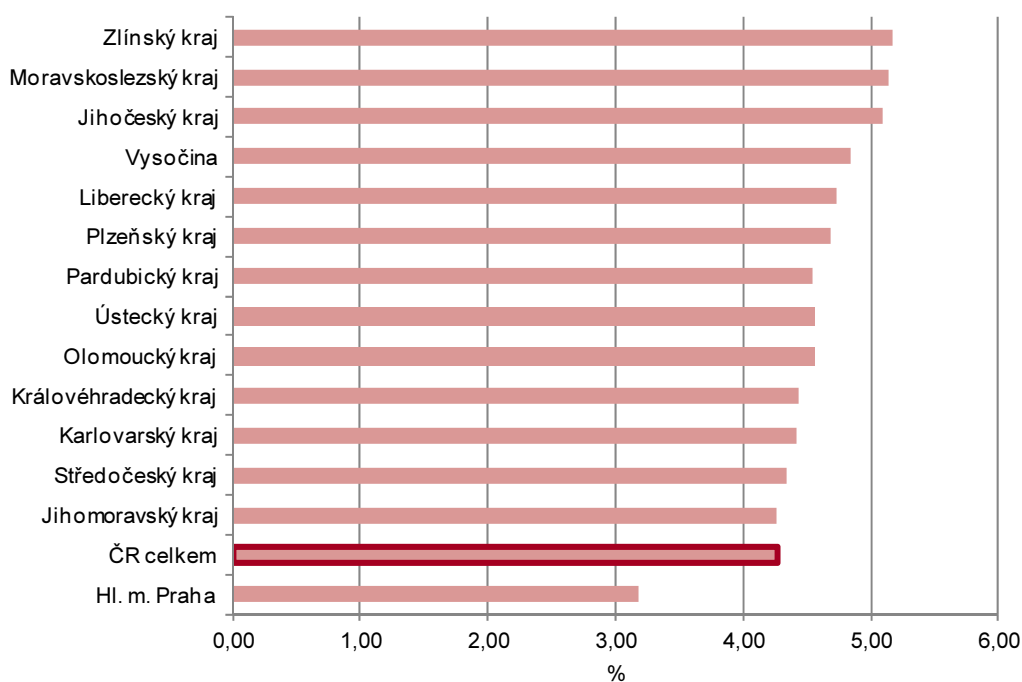

Graf 2.10 – Průměrné procento pracovní neschopnosti dle odvětví ekonomické činnosti v roce 2017

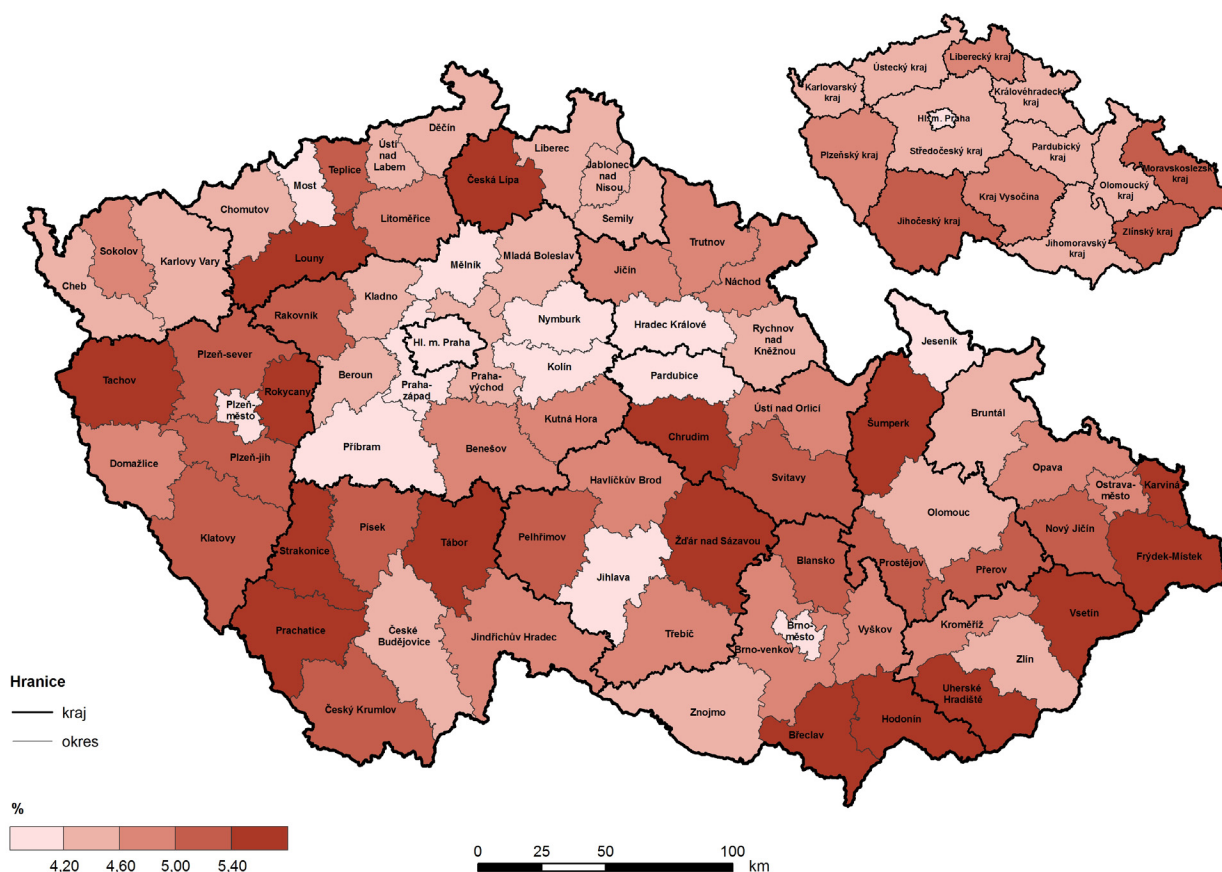
Zdroj: ČSÚ

Graf 2.11 – Průměrné procento pracovní neschopnosti podle krajů ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Kartogram 2.1 – Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v regionech ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Tab. 2.8 – Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti podle krajů ČR v letech 2007 – 2017

Kraj ČR	Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR celkem	5,62	5,18	4,18	3,76	3,64	3,45	3,62	3,70	4,06	4,20	4,26
Hl. m. Praha	4,32	3,96	3,32	3,04	2,93	2,62	2,65	2,82	3,12	3,10	3,19
Středočeský kraj	5,40	5,16	4,25	3,88	3,75	3,54	3,64	3,75	4,09	4,22	4,34
Jihočeský kraj	6,02	5,60	4,57	4,21	4,19	4,12	4,35	4,40	4,77	5,02	5,09
Plzeňský kraj	5,86	5,50	4,39	3,95	3,81	3,83	4,05	4,12	4,57	4,71	4,69
Karlovarský kraj	5,54	5,22	4,11	3,61	3,47	3,50	3,79	3,95	4,38	4,46	4,41
Ústecký kraj	5,55	5,26	4,10	3,69	3,60	3,69	3,95	3,97	4,34	4,49	4,55
Liberecký kraj	6,27	5,91	4,67	4,05	3,92	3,91	4,15	4,07	4,45	4,70	4,73
Královéhradecký kraj	5,85	5,28	4,15	3,73	3,63	3,48	3,66	3,66	4,05	4,27	4,43
Pardubický kraj	5,83	5,31	4,28	3,77	3,63	3,53	3,69	3,85	4,26	4,46	4,55
Vysočina	5,86	5,45	4,31	3,92	3,79	3,57	3,90	4,04	4,54	4,73	4,84
Jihomoravský kraj	5,88	5,37	4,31	3,84	3,66	3,49	3,67	3,72	4,05	4,20	4,26
Olomoucký kraj	6,25	5,62	4,46	3,92	3,73	3,71	3,82	3,87	4,28	4,51	4,54
Zlínský kraj	6,42	6,06	5,22	4,63	4,38	4,11	4,41	4,40	4,89	5,12	5,17
Moravskoslezský kraj	6,78	6,05	4,77	4,28	4,26	3,99	4,32	4,38	4,78	5,13	5,14

Zdroj: ČSÚ

Ukazatel **průměrný denní stav práce dočasně neschopných** představuje počet nemocensky pojištěných osob, kteří byli ve sledovaném období (roce) průměrně denně nepřítomni v práci z důvodů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz.

V roce 2017 v České republice v důsledku dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz denně chybělo na svých pracovištích 199 116 pojištěnců, což bylo ve srovnání s předchozím rokem (191 945 pojištěnců) o 7 171 osob více (o 3,7 %). Z celkového počtu chybělo na pracovištích 170 172 pojištěnců pro nemoc, 7 077 pojištěnců pro pracovní úraz a 21 867 pojištěnců pro ostatní úraz. Nejvíce pojištěnců z celorepublikového úhrnu chybělo ve Zpracovatelském průmyslu (68 100 osob), dále pak v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (26 642 osob); naopak nejméně pojištěnců v oblasti Výroba a rozvod elektřiny a jiných energií (969 osob).

Vývoj hodnot tohoto ukazatele v posledních deseti letech je zřejmý z tabulky 2.9 – de facto kopíruje vývojovou křivku ukazatele počet případů pracovní neschopnosti.

Tab. 2.9 – Průměrný denní stav dočasně práce neschopných v letech 2007 – 2017 (v tis. osobách)

Rok	Průměrný denní stav dočasně práce neschopných (v tis.)											
	Celkem	z toho		Celkem pro nemoc	z toho		Celkem pro pracovní úrazy	z toho		Celkem pro ostatní úrazy	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	258,3	123,5	134,8	232,2	104,9	127,3	9,8	7,3	2,5	16,3	11,3	5,0
2008	237,0	110,8	126,2	212,1	93,3	118,8	9,7	7,1	2,6	15,2	10,4	4,8
2009	178,0	83,0	95,0	156,8	68,3	88,5	7,6	5,5	2,1	13,6	9,2	4,4
2010	162,2	76,7	85,5	141,6	62,7	78,9	7,4	5,3	2,1	13,2	8,7	4,5
2011	153,2	71,2	82,0	133,6	57,9	75,7	7,1	5,1	2,0	12,5	8,2	4,3
2012	154,4	71,6	82,8	130,3	55,6	74,7	6,6	4,7	1,9	17,5	11,3	6,2
2013	160,5	74,0	86,5	135,9	58,0	77,9	6,5	4,6	1,9	18,1	11,4	6,7
2014	165,0	75,1	89,9	139,9	58,7	81,2	6,7	4,7	2,0	18,4	11,7	6,7
2015	183,1	83,5	99,6	156,2	66,2	90,0	7,0	4,8	2,2	19,9	12,5	7,4
2016	191,9	87,1	104,8	164,2	69,4	94,8	7,0	4,8	2,2	20,7	12,9	7,8
2017	199,1	90,6	108,5	170,2	72,5	97,7	7,1	4,8	2,3	21,8	13,3	8,5

Zdroj: ČSÚ

4.3. Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Kromě statistiky nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti zpracovávané ČSÚ, které byla věnována celá předchozí kapitola 4.2., jsou z evidence ČSSZ zpracovávány a publikovány také údaje o ukončených případech pracovní neschopnosti, které zpracovává Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Rozdíly v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti mezi oběma zdroji jsou dány odlišnou metodikou sběru dat.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů dočasné neschopnosti, které zajišťuje a zpracovává ČSÚ, zaznamenává a zjišťuje ÚZIS ČR dočasné pracovní neschopnosti z dat ČSSZ pouze pro **případy ukončené ve sledovaném roce**. Některé případy vzniklé na konci roku jsou tak v závislosti na délce jejich trvání evidovány až ve zpracování dat pracovní neschopnosti roku následujícího. ÚZIS ČR, který vede Informační systém Pracovní neschopnost, však nabízí ve svých statistikách jiné třídění publikovaných dat než ČSÚ, a to zejména podle věku práce neschopných a podle příčin pracovní neschopnosti. Pro zpestření pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. ÚZIS ČR zpracovaná roční

data o ukončených případech pracovní neschopnosti publikuje na podzim následujícího roku, proto byla využita poslední veřejně dostupná data za rok 2016.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“.

Z pohledu věkové struktury práce neschopných bylo v absolutním vyjádření v roce 2016 nejvíce případů pracovní neschopnosti ve věkové skupině 40 – 44 let (13% podíl na počtu všech případů) a dále ve věkové skupině 25 – 29 let (12,9% podíl). Z hlediska pohlaví práce neschopní muži převládali až do věku 34 let, od 35. roku věku se situace obrací a mnohem častěji bývají v pracovní neschopnosti ženy, a to až do 59. roku věku. Nad 60 let věku je zřejmá opět převaha mužů.

Tab. 3.1 – Ukončené případy pracovní neschopnosti podle věkových skupin v roce 2016

Věková skupina	Počet ukončených případů DPN			Počet ukončených případů DPN na 100 000 nemocensky pojištěných osob	Průměrná délka trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech
	celkem	z toho			
		muži	ženy		
ČR celkem	1 556 043	748 960	807 083	34 039	42,4
do 19 let	21 848	12 526	9 322	117 217	16,7
20 - 24 let	177 364	99 346	78 018	73 470	23,3
25 - 29 let	200 252	103 920	96 332	43 181	29,8
30 - 34 let	174 361	90 188	84 173	33 863	35,1
35 - 39 let	190 941	90 537	100 404	28 939	37,9
40 - 44 let	201 907	87 168	114 739	27 798	41,4
45 - 49 let	169 215	69 113	100 102	29 168	47,5
50 - 54 let	174 144	70 693	103 451	31 587	53,5
55 - 59 let	158 656	68 314	90 342	34 008	64,7
60 - 64 let	72 420	48 658	23 762	30 205	76,2
65 a více let	14 935	8 497	6 438	13 735	46,3

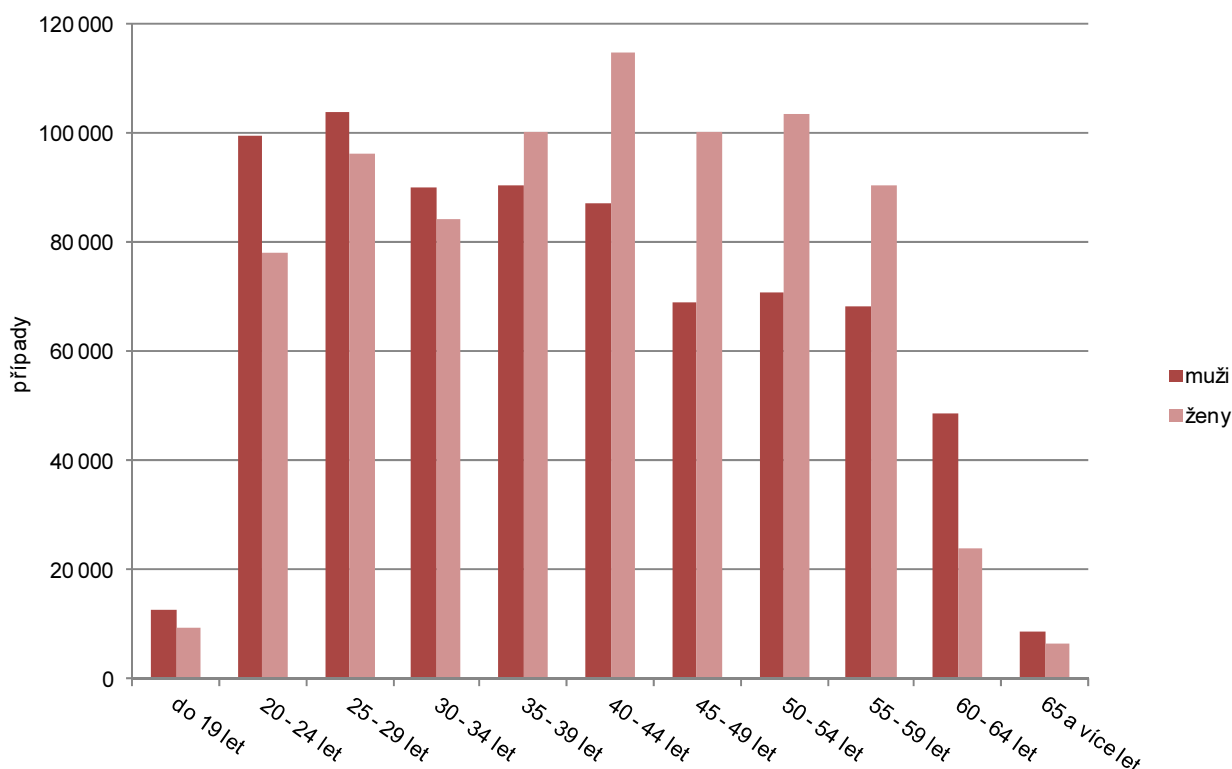
Zdroj: ÚZIS ČR

Intenzita pracovní neschopnosti měřená počtem případů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob je nejvyšší v prvních třech sledovaných věkových skupinách (až do 29 let), ve věkové skupině do 19 let dokonce na 100 pojištěnců připadá v průměru 117 neschopenek za rok (jedná se však převážně o krátkodobé neschopenky v průměrné délce 16,7 dne). Sestupná tendence intenzity pracovní neschopnosti končí věkovou skupinou 40 – 44 let. Následuje mírný nárůst až do věkové skupiny 55 – 59 let. Nejnížší počet případů je ve věkové skupině 65 a více let, což může souviset i se zkrácenou podpůrnou dobou u důchodců a s faktem, že pokud v tomto věku pojištěnec onemocní vážnější chorobou, většinou již ve výdělečné činnosti dále nepokračuje. Svědčí o tom i průměrná délka trvání pracovní neschopnosti u této nejstarší věkové skupiny – 46,3 dne.

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti průběžně roste s věkem (viz tab. 3.1), a to od již zmíněné 16,7 dne ve věkové skupině do 19 let až po 76,2 dne ve věkové skupině 60 – 64 let, což je dáno zejména poklesem krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

Graf 3.1 – Ukončené případy pracovní neschopnosti podle věku a pohlaví v roce 2016

Zdroj: ÚZIS ČR

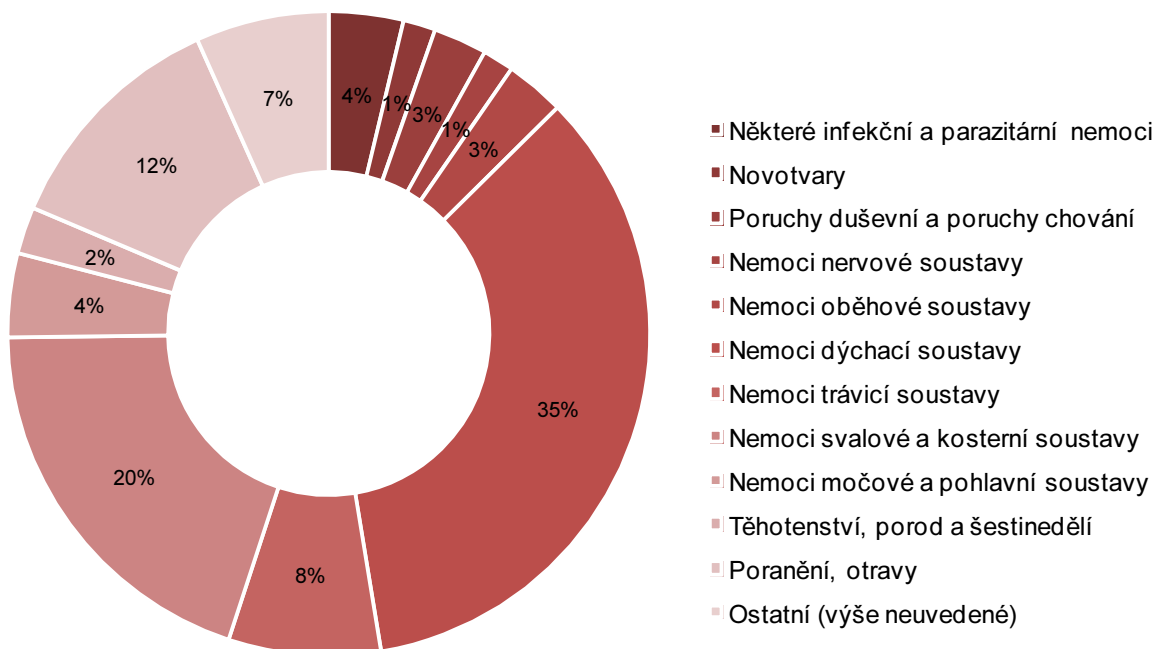
Zajímavé je podívat se na strukturu problémů, které jsou příčinou nemocnosti. Nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti zůstávají nemoci dýchací soustavy, které v roce 2016 tvořily 35 % všech případů pracovní neschopnosti. Z nemocí této skupiny jsou to zejména záněty horních a dolních cest dýchacích, akutní zánět mandlí a chřipka. Na druhou stranu ale onemocnění dýchací soustavy tvoří pouze 12,7 % (8,4 mil. dnů) z celkového počtu prostaných dnů, což znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz – 15,4 dne.

Druhou nejčastější příčinou pracovní neschopnosti jsou nemoci svalové a kosterní soustavy, které v roce 2016 tvořily pětinu všech případů nemocnosti. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou průměrnou délkou trvání jednoho případu – více než 2 kalendářní měsíce (65,7 dne). Na celkovém počtu prostaných dnů se tato kategorie podílí téměř třetinou (20,2 mil. dnů, tj. 30,6 %), což je dlouhodobě nejvyšší podíl. Z nemocí svalové a kosterní soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji onemocnění zad a páteře.

Třetím nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti s 12% podílem na všech případech byly poranění a otravy (zejména vymknutí, podvrtnutí a natažení kloubních vazů). Průměrná délka trvání pracovní

neschopnosti byla v případě této skupiny nemocí 51,5 dne, počet prostonaných dnů druhý nejvyšší ze všech skupin diagnóz (9,5 mil. dnů, tj. 14,5 % na celkovém počtu).

Graf 3.2 – Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz (kapitol MKN-10) v roce 2016

Zdroj: ÚZIS ČR

Nejdelší průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti byla v roce 2016 u novotvarů (123,3 dne), u mužů dokonce 138 dnů, zatímco u žen 114,8 dne. Druhou nejdelší dobou neschopnosti mají nemoci spojené s těhotenstvím (105,8 dne). Téměř tříměsíční pracovní neschopnost si vyžádaly duševní poruchy a poruchy chování (87,5 dne), nemoci oběhové soustavy (82,5 dne) a nemoci nervové soustavy (82,1 dne).

Z pohledu pohlaví bývají v pracovní neschopnosti častěji ženy, v roce 2016 připadalo na 100 tis. pojištěnců 36 tis. ukončených případů u žen a 32 tis. případů u mužů. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 5 dní déle než u mužů. Tento rozdíl mezi pohlavími trvá dlouhodobě a jeho příčinou jsou zejména nemoci spojené s těhotenstvím. Výraznější rozdíl mezi pohlavími se objevuje i u dalších diagnóz – výraznější počet případů u žen než u mužů je patrný u duševních poruch a poruch chování, u nádorových onemocnění a u nemocí močové a pohlavní soustavy. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové soustavy a mnohem častěji než ženy jsou práce neschopní pro poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin.

Tab. 3.2 – Ukončené případy pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz v roce 2016

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN			Počet ukončených případů DPN na 100 000 nemocensky pojištěných osob			Průměrná délka trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech		
	Celkem	z toho		Celkem	z toho		Celkem	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
ČR celkem	1 556 043	748 960	807 083	34 039	32 165	35 985	42,4	39,8	44,8
Některé infekční a parazitární	58 141	31 265	26 876	1 272	1 343	1 198	17,2	16,8	17,8
Novotvary	25 292	9 237	16 055	553	397	716	123,3	138,0	114,8
Poruchy duševní a poruchy chování	41 941	15 046	26 895	917	646	1 199	87,5	82,3	90,3
Nemoci nervové soustavy	24 313	9 929	14 384	532	426	641	82,1	82,8	81,6
Nemoci oběhové soustavy	46 332	26 496	19 836	1 014	1 138	884	82,5	92,4	69,3
Nemoci dýchací soustavy	541 499	256 328	285 171	11 846	11 008	12 715	15,4	14,9	15,9
Nemoci trávicí soustavy	118 830	64 774	54 056	2 599	2 782	2 410	28,6	28,6	28,5
Nemoci svalové a kosterní soustavy	307 625	157 120	150 505	6 729	6 748	6 711	65,7	60,9	70,6
Nemoci močové a pohlavní	65 872	14 440	51 432	1 441	620	2 293	33,0	36,7	31,9
Těhotenství, porod a šestinedělí	36 680	x	36 680	802	x	1 635	105,8	x	105,8
Poranění, otravy	185 395	121 843	63 552	4 056	5 233	2 834	51,5	50,2	53,9
Ostatní (výše neuvedené)	104 123	42 482	61 641	2 278	1 824	2 749	46,7	38,3	52,4

Zdroj: ÚZIS ČR

4.4. Výdaje na nemocenské

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech krátkodobých sociálních událostí (dočasná pracovní neschopnost, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění. Nemocenského pojištění jsou účastní zaměstnaní (povinná účast) a osoby samostatně výdělečně činné (dobrovolná účast).

Z nemocenského pojištění se pojištěncům v roce 2017 poskytovaly 4 druhy peněžitých dávek, a to nemocenské, ošetřovné, peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

V roce 2017 bylo pojištěncům vyplaceno nemocenské v celkové hodnotě 18,3 mld. Kč, což představuje téměř 65% podíl celkových výdajů na dávky systému nemocenského pojištění. Meziročně vzrostly výdaje na nemocenské o 1,3 mld. Kč, tj. o 7,7 %.

K nejdramatičtějším změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s již zmiňovanou legislativní úpravou nemocenského pojištění. Nový zákon o nemocenském pojištění znatelně snížil výši dávek nemocenského pojištění a zejména stanovil, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel

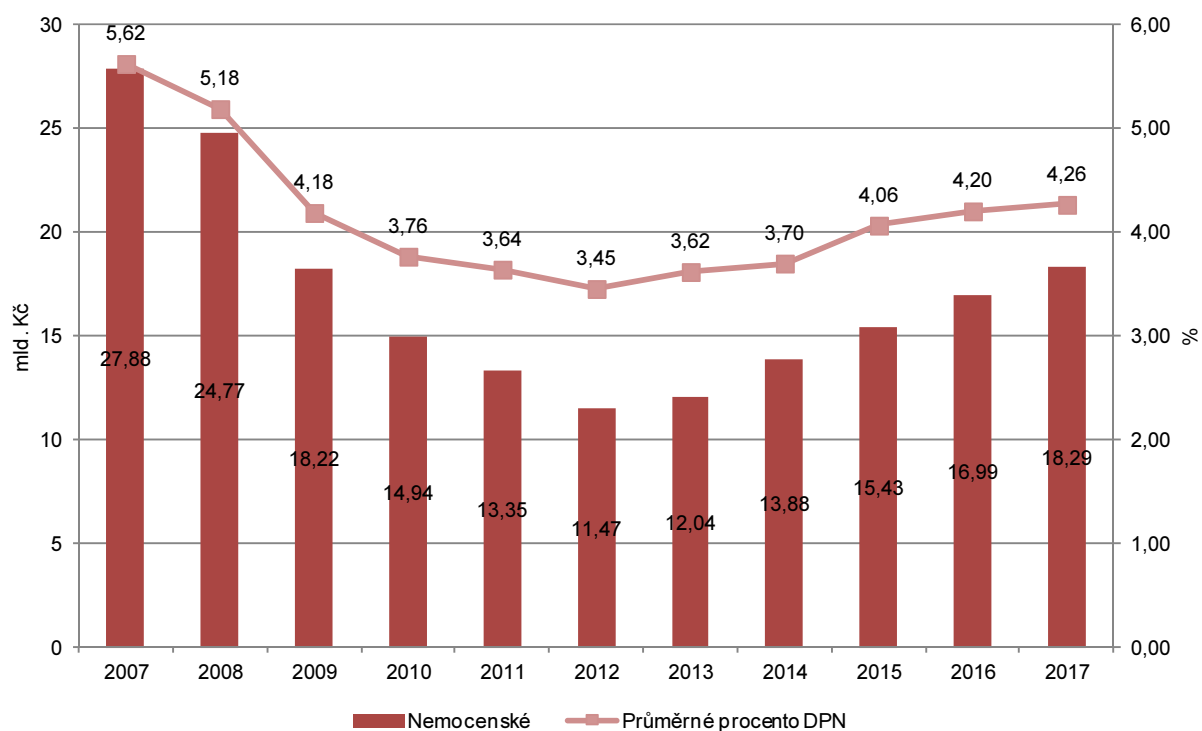
(s výjimkou prvních 3 pracovních dnů). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu nemocnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské.

Tab. 4.1 – Výdaje na dávky nemocenského pojištění v letech 2007 – 2017 (v mld. Kč)

Druh dávky	Výdaje na dávky nemocenského pojištění v mld. Kč										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Celkem	34,67	31,88	26,03	22,79	21,51	19,38	20,14	22,08	24,11	26,28	28,32
nemocenské	27,88	24,77	18,22	14,94	13,35	11,47	12,04	13,88	15,43	16,99	18,29
ošetřovné	0,89	0,81	0,73	0,43	0,64	0,68	0,84	0,85	1,06	1,18	1,40
peněžitá pomoc v mateřství	5,89	6,30	7,08	7,41	7,51	7,22	7,26	7,33	7,61	8,11	8,62
vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,004	0,004	0,005	0,004	0,006	0,007	0,007	0,009	0,009	0,009	0,008

Zdroj: ČSSZ

Graf 4.1 – Výdaje na nemocenské a průměrné procento pracovní neschopnosti v letech 2007 – 2017

Zdroj: ČSSZ, ČSÚ

Od roku 2007 postupně klesal objem vyplacených dávek nemocenského až do roku 2012 (celkem o 16,4 mld. Kč), kdy dosáhl pouze 41 % objemu nemocenského vyplaceného v roce 2007. V posledních pěti letech

dochází k poměrně výraznému nárůstu objemu vyplacených dávek nemocenského, a to o 6,8 mld. Kč. Vývojová křivka výdajů na nemocenské v posledním desetiletí má obdobný trend jako vývoj nemocnosti, změny v objemu výdajů na nemocenské jsou však dynamičtější.

4.5. Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností související s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů.

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek dočasnou pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (závažný). Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen u smrtelného úrazu, závažného úrazu i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz se meziročně nepatrně zvýšil ze 47 379 případů v roce 2016 na 47 491 případ v roce 2017 (tj. o 0,2 %). Z tohoto celkového počtu bylo 46 870 případů (98,7 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP). Nadále se v této kapitole budeme věnovat této skupině pracovních úrazů.

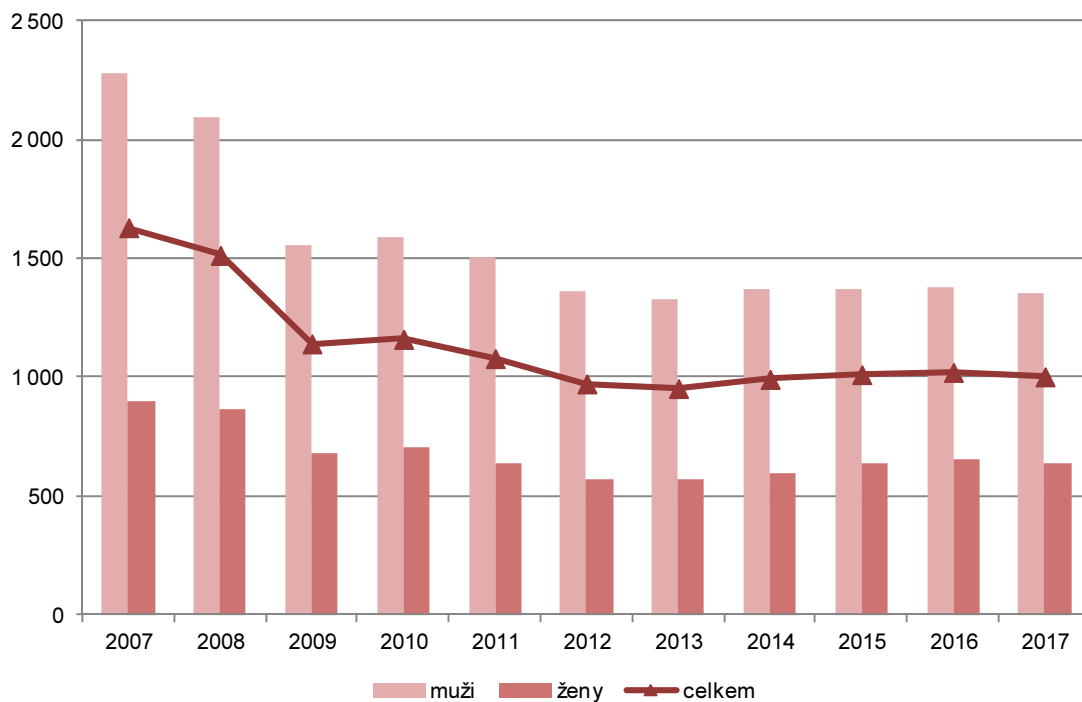
V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi pohlavími, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadlo v roce 2017 na muže 68,5 % (v roce 2007 dokonce 74,1 %) a na ženy pouze 31,5 % (25,9 % v roce 2007) pracovních úrazů, což je dáno i odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětví, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů mohou být méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa a Vzdělávání. Ještě výraznější rozdíl mezi pohlavími je patrný u smrtelných pracovních úrazů.

Tab. 5.1 – Pracovní úrazy podle pohlaví v letech 2007 – 2017

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů ¹⁾		
	celkem	z toho		celkem	z toho		celkem	z toho	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2007	77 233	57 311	19 922	74 942	55 496	19 446	188	177	11
2008	71 281	52 286	18 995	69 243	50 697	18 546	174	166	8
2009	50 173	35 985	14 188	48 568	34 763	13 805	105	97	8
2010	51 678	36 701	14 977	50 047	35 460	14 587	121	112	9
2011	47 111	33 619	13 492	45 482	32 354	13 128	125	117	8
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	.	.	.

¹⁾ Zpráva o pracovní úrazovosti v ČR v roce 2017 (vyd. SÚIP), ze které je údaj o počtu smrtelných úrazů přebírán, nebyla v době přípravy této publikace zveřejněna.

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

Graf 5.1 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců v letech 2007 – 2017

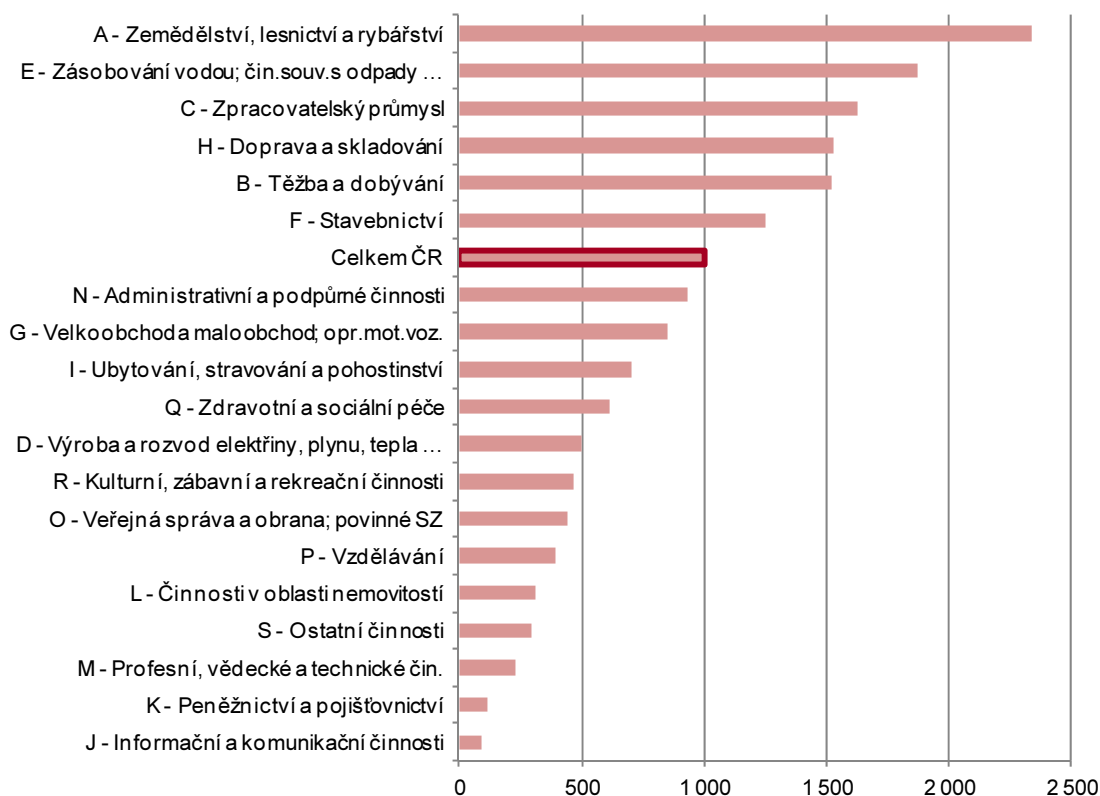
Zdroj: ČSÚ

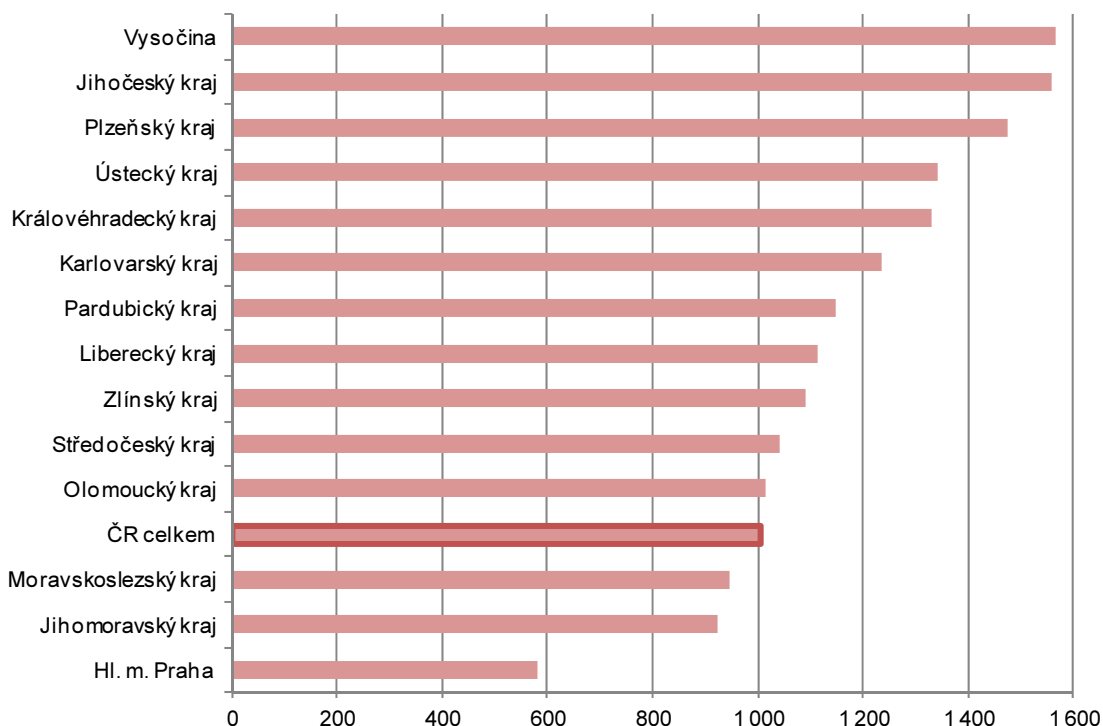
Za posledních deset let došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 37,5 %, výraznější byl pokles u mužů (o 42,1 %) než u žen (o 24,1%). Rozdíl dynamiky poklesu u obou pohlaví se projevil v již zmíněné změně podílu mužů či žen na celkové pracovní úrazovosti. Nutno podotknout, že počet pracovních úrazů ve sledovaném období se nesnižoval proporcionálně, pokles byl zastaven v roce 2013 a od roku 2014 dochází k mírnému meziročnímu nárůstu počtu pracovních úrazů. Podobný vývojový trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

V absolutním vyjádření nejvíce pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny se v roce 2017 událo ve Zpracovatelském průmyslu (19 995 případů), následují odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (5 317 případů) a Doprava a skladování (4 562 případy). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a použijeme relativní ukazatel stažený na 100 tis. pojištěnců, nejrizikovějším odvětvím je Zemědělství, lesnictví a rybářství (2 339 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (1 875), teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 623), Doprava a skladování (1 532), Těžba a dobývání (1 519) a Stavebnictví (1 251). Nejméně rizikovým se jeví odvětví Informační a komunikační činnosti s 90 pracovními úrazy a Peněžnictví a pojišťovnictví se 116 pracovními úrazy na 100 tis. pojištěnců.

Graf 5.2 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců dle odvětví ekonomické činnosti v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.3 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR v roce 2017

Zdroj: ČSÚ

Z pohledu územního členění bylo v roce 2017 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (1 566), Jihočeském (1 557) a Plzeňském kraji (1 473). Následují Ústecký kraj s 1 342 případy a Královéhradecký kraj s 1 329 případy na 100 tis. pojištěnců. Nejméně případů pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze (582). Pod hranici 1 000 pracovních úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob i pod republikovým průměrem (1 003) je ještě Jihomoravský (923) a Moravskoslezský kraj (948).

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy rozdělení do krajů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

Z pohledu velikosti podniku měli v roce 2017 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny zaměstnavatelé s 500 a více zaměstnanci – 14 819 případů (32% podíl na republikové hodnotě), následováni zaměstnavateli s 1 – 49 zaměstnanci – 11 452 případy (24% podíl). V případě relativního ukazatele je situace odlišná – nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců měly firmy se 100 – 249 zaměstnanci (1 412 případů), nejméně případů pak zaznamenáváme u osob samostatně výdělečně činných (235 případů).

4.6. Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW)

Evropská statistika pracovních úrazů – systém ESAW – umožňuje sledovat pracovní úrazovost na základě jednotné metodiky, kterou připravil Eurostat. Hlavním cílem je snížit jak výskyt pracovních úrazů, tak dopady s nimi spojené (sociální problémy, ekonomické ztráty). Projekt ESAW přispívá na evropské úrovni svými výsledky významnou měrou k hlavnímu cíli statistiky pracovních úrazů, tj. vytvoření dostatečného objemu údajů o pracovní úrazovosti, na jejichž základě je zvyšována bezpečnost a ochrana zdraví při práci prostřednictvím účinných opatření, která umožňují aktivním způsobem předcházet pracovním úrazům a tak snižovat jejich počet.

Rámcová směrnice 89/391/EHS týkající se opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci zavedla povinnost pro zaměstnavatele vést seznam pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než tři pracovní dny a vypracovávat v souladu s vnitrostátními právními předpisy nebo zvyklostmi zprávy o pracovních úrazech, které utrpěli jeho zaměstnanci. Na tomto základě byl v roce 1990 zahájen projekt evropské statistiky pracovních úrazů s cílem harmonizovat údaje o pracovních úrazech u všech úrazů, které měly za následek více než tří denní pracovní neschopnost. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008 ze dne 16. prosince 2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví povinnost poskytovat statistiky pracovních úrazů Komisi (Eurostatu).

V České republice byl rozhodnutím Ministerstva práce a sociálních věcí pověřen Státní úřad inspekce práce zpracováním Zprávy o pracovní úrazovosti v České republice a databáze statistických údajů o pracovních úrazech ve formátu ESAW k zaslání do Eurostatu. Státní úřad inspekce práce (SÚIP) úzce spolupracuje v této oblasti s Českým báňským úřadem (ČBÚ) a ČSÚ.

Statistiky se Eurostatu poskytují každoročně a předkládají se nejpozději 18 měsíců po skončení referenčního roku. Eurostat zveřejňuje na svých stránkách výsledky zpracování dat za členské země EU, a to podle závažnosti pracovního úrazu samostatně za smrtelné pracovní úrazy a za ostatní pracovní úrazy, které mají za následek pracovní neschopnost delší než tři pracovní dny. K dispozici jsou dva základní ukazatele – absolutní ukazatel počtu pracovních úrazů a relativní ukazatel standardizovaná míra výskytu, a další třídění dat – podle pohlaví, věku, zaměstnání oběti, ekonomické činnosti zaměstnavatele a jiné.³

Míra výskytu (četnost) – ukazatel vyjadřuje počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob. Samostatné míry výskytu se počítají u smrtelných pracovních úrazů a pracovních úrazů, které mají za následek pracovní neschopnost delší než tři pracovní dny.

Způsob výpočtu:

Míra výskytu = počet úrazů (smrtelných nebo ostatních) / počet zaměstnaných osob ve sledované populaci x 100 000.

Standardizovaná míra výskytu – standardizovaný počet pracovních úrazů na 100 000 zaměstnaných osob, spočívající v použití stejné (standardizované) váhy v každém odvětví v každé zemi, jako je celková v rámci EU („standardizovaná“ míra úrazovosti). Použití standardizovaného ukazatele řeší problém častějšího výskytu pracovních úrazů v některých zaměstnáních v závislosti na vyšším podílu vysoce rizikových odvětví v průmyslové struktuře země.

Pro mezinárodní srovnání za členské státy EU byl v této publikaci použit relativní ukazatel – standardizovaná míra výskytu pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob, který je pro srovnání zemí různé velikosti

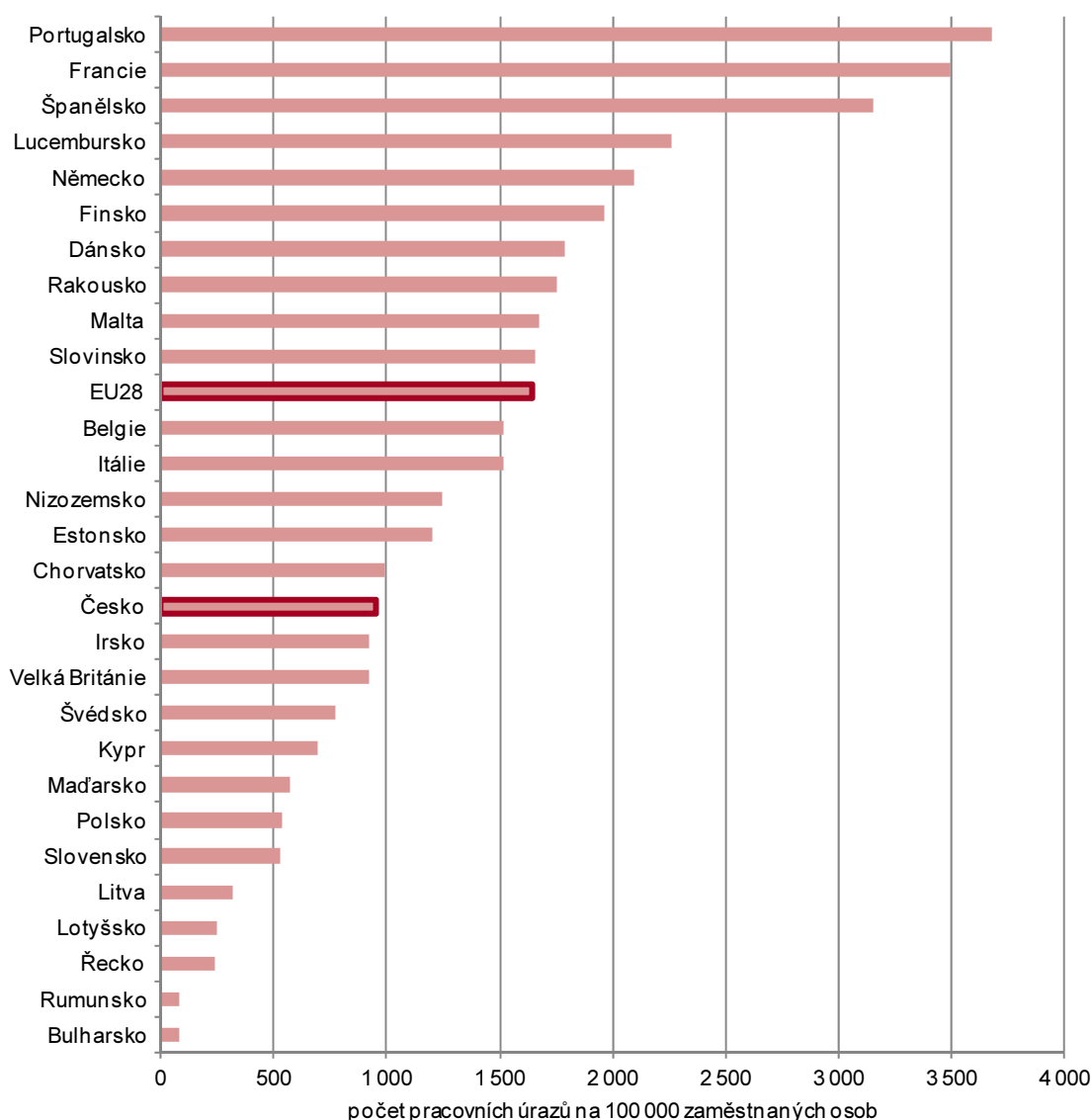
³ Poslední dostupná data s mezinárodním srovnáním za členské státy EU28 byla v době zpracování této publikace za rok 2015. Jejich zdrojem je databáze Eurostatu: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/health/health-safety-work/data/database>

vhodnějším ukazatelem než ukazatel absolutní. Pro zachycení vývoje míry úrazovosti v jednotlivých členských zemích EU byly použity údaje za roky 2011 – 2015.

Je nutné však upozornit na skutečnost, že vnitrostátní legislativa nebo zvyklosti v oblasti pracovní úrazovosti se mohou v jednotlivých zemích poměrně značně lišit, a tak i data předávaná do Eurostatu, i přes veškerou snahu statistiků o harmonizaci a standardizaci, nemusí být zcela srovnatelná.

Co se týče pracovních úrazů, které si vyžádaly pracovní neschopnost delší než 3 pracovní dny, se Česká republika s hodnotou 953 pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2015 řadila na 13. místo v rámci EU28. Přibližně stejné hodnoty dosáhly Velká Británie, Irsko a Chorvatsko. Nejvyšší míra pracovní úrazovosti byla podle Eurostatu v Portugalsku, Francii a ve Španělsku (více než 3 tis. pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob), okolo hranice 2 tis. pracovních úrazů se pohybovalo Lucembursko, Německo a Finsko. Nejnižší míra pracovní úrazovosti (pod hranicí 500 pracovních úrazů) byla v roce 2015 pak vykazována v Bulharsku, Rumunsku, Řecku, Lotyšsku a Litvě.

Graf 6.1 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v EU v roce 2015 (standardizovaná míra výskytu)

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Vývoj pracovní úrazovosti v posledních pěti letech je v jednotlivých zemích EU různý (viz tab. 6.1), trvale klesající trend zaznamenáváme v Belgii, Dánsku, Německu a Rakousku.

Tab. 6.1 – Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny v EU v letech 2011 – 2015

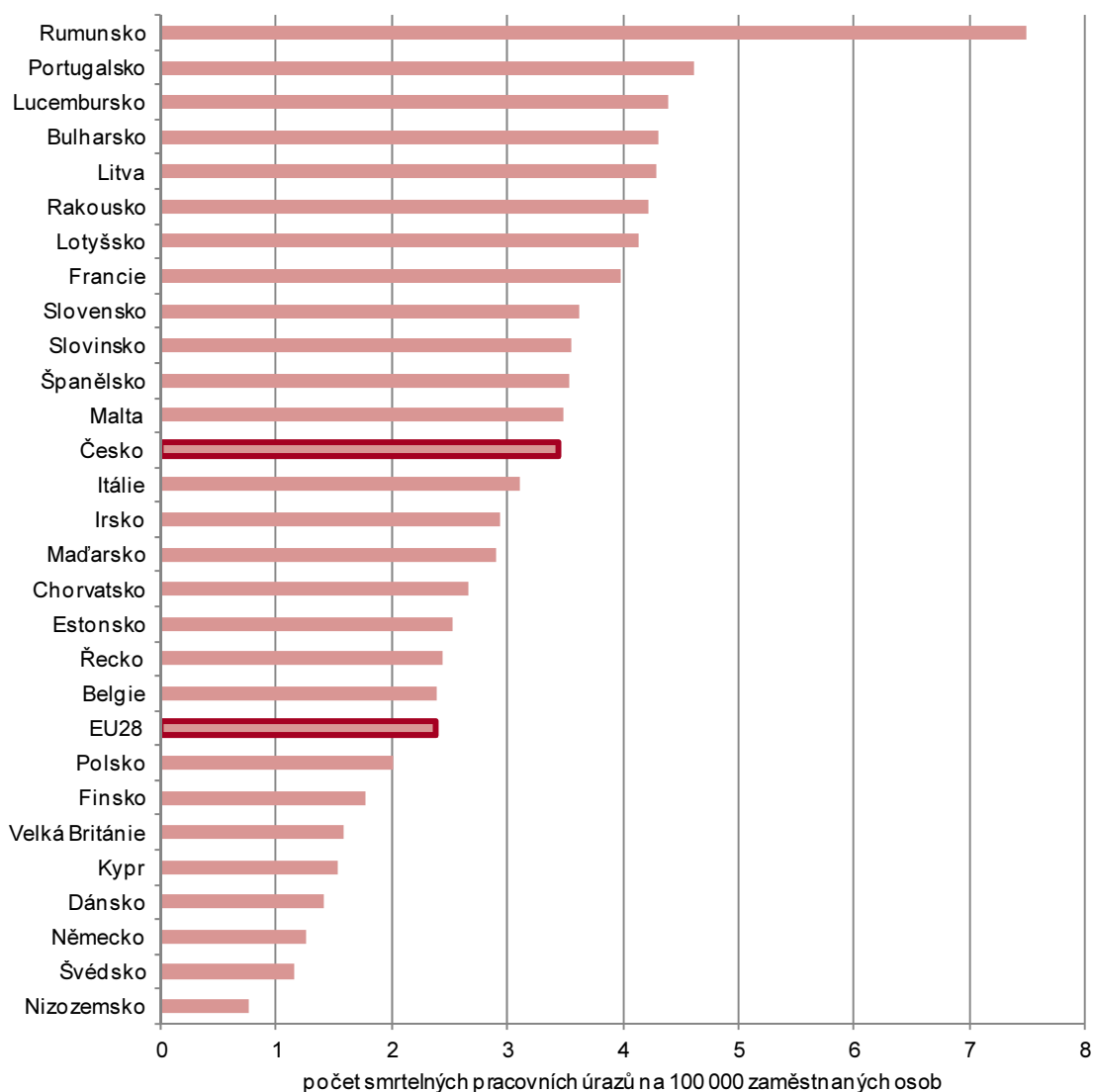
Členské státy EU	Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 pracovní dny (standardizovaná míra výskytu na 100 000 zaměstnaných osob)				
	2011	2012	2013	2014	2015
EU28	1 885,59	1 717,15	1 695,98	1 666,75	1 641,65
Belgie	2 523,43	2 197,26	2 147,33	1 724,37	1 518,64
Bulharsko	84,62	84,87	79,69	82,45	82,81
Česko	977,43	941,35	971,31	905,62	952,89
Dánsko	2 239,40	2 177,93	2 094,19	1 983,09	1 787,80
Estonsko	1 076,15	1 005,49	1 095,39	1 137,90	1 204,43
Finsko	2 481,01	2 166,06	2 229,81	2 083,24	1 963,86
Francie	4 578,98	3 047,86	3 163,52	3 385,73	3 490,05
Chorvatsko	1 012,35	835,89	867,93	906,51	989,03
Irsko	955,01	809,57	1 036,06	1 071,99	923,97
Itálie	2 004,66	1 682,58	1 711,77	1 619,24	1 515,68
Kypr	858,55	754,81	571,52	870,68	697,30
Litva	235,27	280,19	259,65	296,67	313,88
Lotyšsko	195,59	194,53	224,54	222,78	248,04
Lucembursko	2 396,57	2 324,07	2 465,87	2 286,82	2 255,78
Maďarsko	531,08	534,44	487,18	549,03	569,20
Malta	1 848,01	2 008,73	1 888,13	1 863,74	1 674,97
Německo	2 402,82	2 202,46	2 178,41	2 118,73	2 091,33
Nizozemsko	2 268,72	2 663,44	2 278,17	1 393,57	1 241,13
Polsko	580,90	607,22	540,77	525,24	535,09
Portugalsko	3 536,99	3 563,47	3 618,81	3 582,19	3 677,22
Rakousko	1 961,30	1 902,54	1 840,24	1 806,04	1 749,81
Rumunsko	74,75	72,50	76,72	74,80	85,83
Řecko	518,97	459,54	446,95	152,11	241,41
Slovensko	444,91	421,22	426,88	414,92	525,87
Slovinsko	2 006,84	1 787,65	1 594,72	1 627,07	1 658,78
Španělsko	3 421,72	2 889,58	2 909,01	3 220,41	3 150,89
Švédsko	874,23	901,37	875,02	759,83	768,71
Velká Británie	1 021,07	894,32	989,55	1 015,31	918,25

Zdroj: Eurostat (ESAW)

V oblasti smrtelných pracovních úrazů se Česká republika s hodnotou 3,44 smrtelných pracovních úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob v roce 2015 řadila na 16. místo v rámci EU28. Přibližně stejné hodnoty dosáhly Malta, Španělsko, Slovinsko a Slovensko. Nejvyšší míra smrtelné pracovní úrazovosti byla podle Eurostatu

v Rumunsku (7,49 smrtelných úrazů na 100 tis. zaměstnaných osob), vyšší míru smrtelné pracovní úrazovosti (nad hranicí 4 smrtelných úrazů) měli v Portugalsku, Lucembursku, Bulharsku, Litvě, Rakousku a Lotyšsku. Nejnižší míra smrtelné pracovní úrazovosti byla v roce 2015 v Nizozemsku (0,76), v rozmezí 1 – 2 smrtelné úrazy na 100 tis. zaměstnaných osob se pohybovali ve Švédsku, Německu, Dánsku, Kypru, Velké Británii a Finsku.

Graf 6.2 – Smrtelné pracovní úrazy v EU v roce 2015 (standardizovaná míra výskytu)

Zdroj: Eurostat (ESAW)

Vývoj smrtelné pracovní úrazovosti v posledních pěti letech v jednotlivých zemích EU je patrný z tab. 6.2, trvale klesající trend vykazují pouze Dánsko a Kypr.

Tab. 6.2 – Smrtelné pracovní úrazy v EU v letech 2011 – 2015

Členské státy EU	Smrtelné pracovní úrazy (standardizovaná míra výskytu na 100 000 zaměstnaných osob)				
	2011	2012	2013	2014	2015
EU28	2,65	2,42	2,26	2,34	2,38
Belgie	4,48	2,09	3,14	1,72	2,39
Bulharsko	4,57	4,65	3,72	5,43	4,31
Česko	4,01	2,96	3,20	2,61	3,44
Dánsko	3,16	2,95	2,25	1,94	1,42
Estonsko	3,53	1,85	3,49	2,16	2,52
Finsko	1,63	1,92	1,23	1,74	1,78
Francie	8,11	3,48	3,65	3,74	3,99
Chorvatsko	3,54	4,57	2,41	2,29	2,66
Irsko	4,19	3,41	2,70	3,12	2,93
Itálie	3,30	2,89	2,98	3,01	3,11
Kypr	4,03	3,91	3,65	2,60	1,53
Litva	4,83	6,26	5,00	5,56	4,29
Lotyšsko	6,13	5,25	4,46	5,96	4,14
Lucembursko	3,63	5,16	1,63	3,71	4,39
Maďarsko	3,63	2,03	1,75	2,86	2,90
Malta	0,82	7,60	4,74	4,63	3,48
Německo	1,59	1,47	1,26	1,42	1,25
Nizozemsko	0,74	0,74	0,77	1,01	0,76
Polsko	2,68	2,55	1,93	1,91	2,02
Portugalsko	4,94	4,81	4,48	4,72	4,62
Rakousko	3,61	4,42	4,23	3,96	4,23
Rumunsko	8,67	7,57	6,90	7,13	7,49
Řecko	1,39	1,33	1,19	1,18	2,44
Slovensko	2,26	3,14	3,33	2,31	3,63
Slovinsko	4,15	3,19	2,96	3,97	3,55
Španělsko	3,38	3,03	2,69	3,11	3,54
Švédsko	2,33	1,37	1,24	1,49	1,15
Velká Británie	1,80	1,37	1,86	1,62	1,59

Zdroj: Eurostat (ESAW)

4.7. Závěrečné shrnutí

S využitím zpracovaných dat o dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz **za rok 2017** je možné provést následující základní shrnutí:

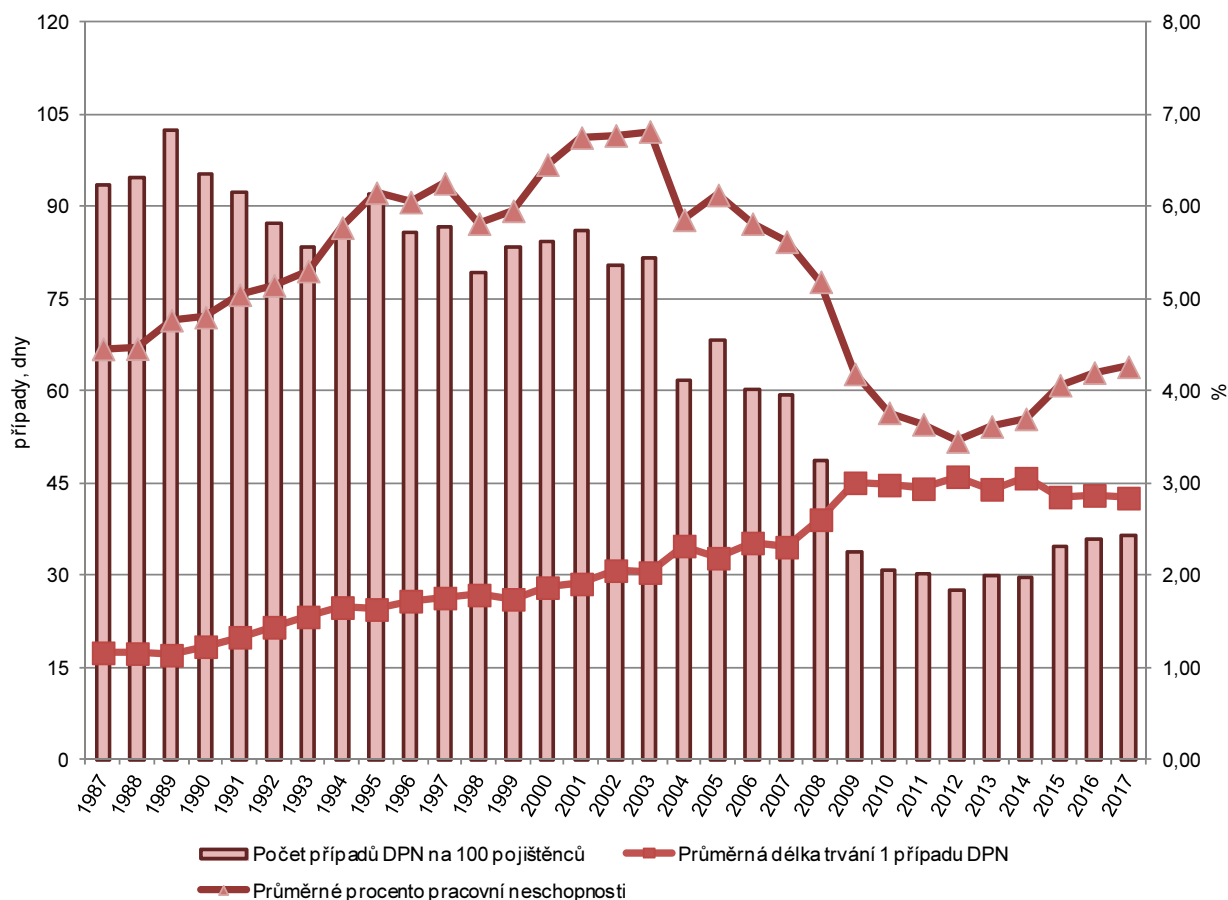
- počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti se zvýšil, meziročně o více než 74 tis. na 1,7 mil. případů,
- pracovní neschopnost byla ve většině případů zaviněna nemocí (88,5 %), v 2,8 % byl její příčinou pracovní úraz a v 8,7 % ostatní úraz,
- ženy byly v pracovní neschopnosti častěji než muži (52,3 % případů u žen, 47,7 % případů u mužů), rovněž meziroční nárůst byl u žen výraznější (nárůst o 5,1 % u žen, o 3,9 % u mužů),

- v případech pracovní neschopnosti pro úraz (pracovní či ostatní) však dominují muži, na které připadá zhruba dvě třetiny případů,
- Češi strávili v roce 2017 na neschopence celkem 72,7 mil. dní, o 2,4 mil. dní více než v roce 2016,
- ženy prostonaly celkem 39,6 mil. dní, o 6,5 mil. dní více než muži,
- kvůli pracovní neschopnosti denně chybělo na svých pracovištích 199 116 pojištěnců, o 3,7 % více než v roce předchozím,
- nejvíce případů pracovní neschopnosti v přepočtu na 100 pojištěnců bylo zaznamenáno v Libereckém a Plzeňském kraji, naopak nejméně v Praze, Olomouckém a Jihomoravském kraji,
- průměrná délka trvání 1 případu pracovní neschopnosti činila 42,6 dne, nejdelší byla ve Zlínském (50,3 dne), Moravskoslezském (48,8 dne) a Olomouckém kraji (47,2 dne),
- republiková průměrná délka trvání 1 případu pracovní neschopnosti byla výrazně překročena v odvětví Zemědělství, lesnictví a rybářství (57,6 dne), Těžba a dobývání (55,6 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (54,7 dne) a Stavebnictví (53,9 dne), dlouhodobější pracovní neschopností se tedy v převážné míře vyznačují odvětví se sezónní výrobou či odvětví vysoce riziková,
- průměrné procento pracovní neschopnosti, komplexní ukazatel zohledňující jak počet případů, tak průměrnou dobu trvání případu, dosáhl hodnoty 4,3 % (v případě mužů 3,8 % a žen 4,7 %),
- nejvyšší hodnoty průměrného procenta pracovní neschopnosti byly zaznamenány ve Zlínském (5,2), Moravskoslezském a Jihočeském kraji (shodně 5,1), v Praze byla díky relativně nízkému počtu případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců a krátké průměrné době trvání dočasné pracovní neschopnosti nejnižší hodnota průměrného procenta pracovní neschopnosti ze všech krajů (3,2),
- nejvyšší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo v odvětví Těžba a dobývání (6,0), Zpracovatelský průmysl (5,5), Administrativní a podpůrné činnosti (5,2) a Zemědělství, lesnictví a rybářství (5,1), naopak nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo v odvětví Informační a komunikační činnosti (1,8), Činnosti v oblasti nemovitostí a Profesní, vědecké a technické činnosti (shodně 2,3),
- pojištěncům bylo vyplaceno nemocenské v celkové výši 18,3 mld. Kč, o 1,3 mld. Kč (o 7,7 %) více než v roce 2016.

Pohled na dlouhodobý vývoj základních ukazatelů pracovní neschopnosti nabízí graf 7.1.

Nejvýznamnějším zlomem vývoje nemocnosti v České republice za posledních 30 let byl rapidní pokles nemocnosti mezi roky 2007 až 2009, vyvolaný legislativními změnami v oblasti nemocenského pojištění. Svou roli zde sehrálo bezesporu zavedení karenční doby pro poskytování nemocenského od 1. 1. 2008, tzn. neposkytování nemocenských dávek za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti, a přestože bylo nálezem Ústavního soudu s účinností od 30. 6. 2008 zrušeno, následovalo snížení sazby pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny pracovní neschopnosti z 60 % na 25 % od 1. 9. 2008. Nicméně nový zákon o nemocenském pojištění, účinný od 1. 1. 2009, poměrně revolučním způsobem zasáhl do vývoje nemocnosti – zejména posílením ochranných prvků proti zneužívání systému (zavedení karenční doby – 3 pracovní dny bez zabezpečení finančními prostředky, náhrada mzdy nebo platu od 4. pracovního dne) a zainteresováním zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců (náhrada mzdy nebo platu za prvních 14 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti). Důsledkem bylo snížení počtu případů dočasné pracovní neschopnosti zhruba na polovinu, což se projevilo zejména v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, například u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích). Tato onemocnění začali zaměstnanci ve většině případů řešit jiným způsobem, než návštěvou lékaře a vystavením neschopenky (krátkodobá dovolená, sick days). Dále došlo k poklesu počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti zhruba o třetinu a průměrného procenta pracovní neschopnosti zhruba o čtvrtinu. Tato skutečnost se projevila i na průměrné délce trvání 1 případu, která vzrostla vlivem dopadů legislativních změn téměř o 11 dnů na 45 dnů.

Graf 7.1 – Základní ukazatele dočasné pracovní neschopnosti v ČR v letech 1987 – 2017

Zdroj: ČSÚ

V posledních pěti letech jsme svědky postupného zvyšování nemocnosti – roste počet případů i počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti, zvyšuje se průměrné procento pracovní neschopnosti při stagnaci průměrné délky trvání jednoho případu. Tento obrát může být zapříčiněn tím, že pracující populace přivykla přísnějším legislativním podmínkám čerpání nemocenských dávek. Vliv na tento trend rozhodně má i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců.

5. Použité zkratky a značky

.	tečka na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý
-	pomlčka na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
x	křížek (písmeno „x“) na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů
0	nula se používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky
i. d.	značí důvěrná data (individuální údaje i důvěrné statistické údaje)

CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
CZ-NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek
ČBÚ	Český báňský úřad
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
DPN	dočasná pracovní neschopnost
ESAW	European Statistics on Accidents at Work (Evropská statistika pracovních úrazů)
EU	Evropská unie

Eurostat	Statistický úřad Evropské unie
IS KaPr	Informační systém kategorizace prací
MF	Ministerstvo financí České republiky
MKN-10	Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
OIP	Oblastní inspektorát práce
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
p. b.	procentní bod
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
SZÚ	Státní zdravotní ústav
ÚZIS ČR	Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky
VÚBP	Výzkumný ústav bezpečnosti práce

6. Tabulková část

Dočasná pracovní neschopnost dle velikosti podniku, sekcí CZ-NACE a krajů ČR:

Tab. 1: Počet nemocensky pojištěných v ČR za rok 2017

Tab. 2: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR za rok 2017

Tab. 3: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR za rok 2017

Tab. 4: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz na 100 pojištěnců v ČR roce 2017

Tab. 5: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v ČR za rok 2017

Tab. 6: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ pro nemoc a úraz v ČR za rok 2017

Tab. 7: Průměrný denní stav práce dočasně neschopných pro nemoc a úraz v ČR za rok 2017

Dočasná pracovní neschopnost dle sekcí, oddílů CZ-NACE:

Tab. 8: Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 9: Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti v ČR dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 10: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 11: Počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 12: Průměrné procento pracovní neschopnosti v ČR dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 13: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ v ČR dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Tab. 14: Průměrný denní stav práce neschopných pro nemoc a úraz v ČR dle sekcí, oddílů CZ-NACE za rok 2017

Dočasná pracovní neschopnost dle okresů ČR:

Tab. 15: Počet nemocensky pojištěných v okresech ČR za rok 2017

Tab. 16: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v okresech ČR za rok 2017

Tab. 17: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v okresech ČR za rok 2017

Tab. 18: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz na 100 pojištěnců v okresech ČR za rok 2017

Tab. 19: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v okresech ČR za rok 2017

Tab. 20: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ pro nemoc a úraz v okresech ČR za rok 2017

Tab. 21: Průměrný denní stav práce dočasně neschopných pro nemoc a úraz v okresech ČR za rok 2017

Dočasná pracovní neschopnost OSVČ (nemocensky pojištěných):

Tab. 22: Počet nemocensky pojištěných OSVČ v ČR za rok 2017

Tab. 23: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz OSVČ v ČR za rok 2017

Tab. 24: Počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz OSVČ v ČR za rok 2017

Tab. 25: Počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz OSVČ na 100 pojištěnců v ČR za rok 2017

Tab. 26: Průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz OSVČ v ČR za rok 2017

Tab. 27: Počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti na 1 nově hlášený případ pro nemoc a úraz OSVČ v ČR za rok 2017

Tab. 28: Průměrný denní stav práce dočasně neschopných pro nemoc a úraz OSVČ v ČR za rok 2017

Pracovní úrazovost mladistvých:

Tab. 29: Pracovní úrazovost mladistvých v ČR za rok 2017

Pracovní úrazy s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny:

Tab. 30: Pracovní úrazy s dočasnou pracovní neschopností delší než 3 dny v ČR za rok 2017